

Lägesbild över utsatta områden

Regeringsuppdrag 2025

Informationsklass Öppen

Polismyndigheten, december 2025

Utgivare: Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, 106 75 Stockholm
Dnr: A034.946/2025
Omslagsfoto: Polismyndigheten

Innehåll

Innehåll	3
Sammanfattning	4
1 Inledning och bakgrund	5
1.1 Några ord om utsatta områden och utanförskapsområden	5
1.2 Olika kartor, olika syften men samma verklighet	6
1.3 Sannolikt förbättrade livsvillkor i de utsatta områdena sedan 2021	7
1.4 Disposition och läsanvisningar	8
2 Metod och material	9
2.1 Inhämtning av lokala lägesbilder	10
2.2 Nationell bedömning av lokala lägesbilder.....	11
3 Resultat och analys	13
3.1 Resultat utifrån metodstödet	13
3.2 Lokal kriminell påverkan i riket som helhet	14
3.3 Ekonomisk brottslighet vanligare i områden som bedömts som utsatta	15
3.4 Cylinderaktörerna	17
3.4.1 Det totala antalet cylinderaktörer har minskat sedan 2023	17
3.4.2 Nya aktörer i cylindrarna, men majoriteten har varit med tidigare	19
3.4.3 Fler kriminella miljöer består över tid	19
3.5 Hög koncentration av brott i de utsatta områdena	20
3.6 Skillnader mellan områden som är utsatta i någon form och övriga landet	21
3.7 Övergripping i rättssak och olaga hot är något vanligare i riskområden	22
3.8 Högre koncentration av ”bilbränder” i riskområden.....	23
3.9 Små skillnader mellan graderna av utsatthet när det gäller skjutningar.....	24
3.10 Cylinderaktörerna förekommer i skjutningar.....	25
3.11 Många skjutningar involverar cylinderaktörer.....	25
3.12 Det är en hög geografisk koncentration	26
3.13 Skjutningar i områdena eller av cylinderaktörer utanför områdena.....	26
3.14 Explosivt våld eller s.k. sprängningar förekommer också	27
4 Bedömning av områden 2025	29
4.1 Justering av områdesgränser	29
4.2 Kategorin riskområde tas bort från de nationella bedömningarna	31
4.3 Ett område tillkommer och ett område bedöms som ej utsatt	33
4.4 Sammanfattning och analys av situationen.....	39
5 Polisiära åtgärder och det fortsatta arbetet	42
Bilagor.	46
Bilaga 1. Verktögen i inhämtningen	46
Bilaga 2. Områden som fram till 2025 varit riskområden samt tidsperiod.	49

Sammanfattning

Resultaten i lägesbilden 2025 visar att utvecklingen gällande problemnivåerna för lokal kriminell påverkan i landet generellt har minskat något och utvecklingen för de områden som tidigare bedömts som utsatta i någon form uppvisar en relativt hög grad av stabilitet. Den sammantagna bedömningen är att det är en svagt positiv utveckling.

Arbetet med att kartlägga och lägesfölja områden som är utsatta för lokal kriminell påverkan har bedrivits i 10 år. Lägesbilden 2025 beskriver utvecklingen i de 59 områden som bedömdes som utsatta för kriminell påverkan i föregående lägesbild från 2023, samt redovisar vilka områden som bedöms som utsatta i någon grad 2025. En översyn av kriterier samt områdesgränser har genomförts i samband med arbetet med lägesbilden för 2025, vilket inneburit att kategorin riskområde har tagits bort från de nationella bedömningarna och områdesgränser för vissa utsatta områden har justerats. I år tas ett utsatt område bort och ett utsatt område tillkommer. Då vissa utsatta områden samt särskilt utsatta områden har delats upp i två eller flera områden för ökad precision, sker dock en teknisk ökning från 59 områden till 65 områden.

När det gäller utvecklingen i områdena är det sammanlagt 12 av 47 utsatta områden som har utvecklats i en positiv riktning sedan föregående år, och bara 4 av 47 stycken har utvecklats i en negativ riktning. Övriga 31 områden har en stabil trend. Gällande de 15 områden som tidigare var bedömda som riskområden är det endast ett av dessa områden som har en negativ trend. Inget av dessa tidigare riskområden har i årets bedömning bedömts som särskilt utsatt. Särskilt utsatta områden ökar antalsmässigt med två på grund av att ett särskilt utsatt område har delats upp i tre områden. Vad gäller särskilt utsatta områden, är det endast två områden som visar på en negativ trend. Med anledning av den översyn som har gjorts kring områdesgränser för de tidigare utsatta områdena är det flera delområden som nu inte längre bedöms som utsatta. Vidare är det flera tidigare riskområden som skulle bedömts som utsatta områden även om kategorin riskområde hade varit kvar.

Problematiken med kriminell påverkan finns över hela landet, även om de områden som bedöms som utsatta i någon grad fortfarande finns i södra och mellersta Sverige. De skjutningar som inträffar i Sverige sker inte enbart i de utsatta områdena, men den geografiska koncentrationen till dessa områden är tydlig. Flera av de skjutningar som har inträffat utanför de utsatta områdena involverar aktörer kopplade till dessa områden. Även andra problem som redovisas i denna lägesbild är i hög grad koncentrerade till de områden som bedömts som utsatta för en kriminell påverkan, även om de också förekommer på andra platser i landet. Sett i ett något längre perspektiv har situationen förändrats på det sättet att polisen nu i de flesta områden i Sverige kan verka utan problem och att problematiken med social oro och upplöpp inte längre är ett återkommande inslag. Den delvis förändrade narkotikahandeln gör den mindre synlig, vilket i sin tur minskar påverkan på de boende i områdena.

Sammantaget finns det nu en bättre utgångspunkt för att fortsätta arbeta i områdena, både för polisen och samverkanspartners.

1 Inledning och bakgrund

Polismyndighetens arbete med att kartlägga och lägesfölja områden som påverkas av lokal kriminell påverkan, så kallade utsatta områden, har bedrivits sedan 2014. Sedan dess har totalt sex rapporter tagits fram inom ramen för detta arbete.¹ Syftet med arbetet är att öka kunskapen om de problem som präglar områdena samt att synliggöra hur situationen i dessa kan komma att påverka samhället i vidare mening. Denna kunskap ska kunna ligga till grund för att identifiera åtgärder som behöver vidtas på samhällsnivå för att undvika att problemen förvärras eller sprids. Utöver att utgöra underlag till den nationella lägesbilden fyller inhämtningen av lokala lägesbilder en viktig funktion i det problemorienterade arbetssättet på lokal nivå.

Sedan 2019 omfattas samtliga lokalpolisområden i Sverige av den inhämtning som är kopplad till uppdraget.² Inhämtningen sker i samverkan med kontaktpersoner på respektive polisregion, så kallade regionalt införandeansvariga (RIFA). Nationella operativa avdelningen (Noa) ansvarar för att samordna arbetet och utveckla de metoder som används för inhämtning av lokala lägesbilder samt bedömningen av utsatta områden.

Årets lägesbild genomförs, liksom 2021 och 2023, inom ramen för ett regeringsuppdrag. I Polismyndighetens regleringsbrev för budgetåret 2025³ framgår att en uppdaterad lägesbild över utsatta områden ska tas fram och redovisas till regeringen senast den 5 december 2025. Uppdraget innefattar även att Polismyndigheten ska ge en samlad bild av vilka polisiära åtgärder som vidtas i utsatta områden samt beskriva hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Med denna rapport återrapporteras uppdraget till regeringen.

1.1 Några ord om utsatta områden och utanförskapsområden

Svenska myndigheter arbetar med flera geografiska begrepp för att beskriva sociala utmaningar. Två av de mest använda är utsatta områden och utanförskapsområden. Det sker ibland en sammanblandning mellan dessa två begrepp. Det finns därför anledning att kortfattat beskriva hur begreppen förhåller sig till varandra. Syftet är att undvika kommunikativa missförstånd samt öka förståelsen för skillnader och likheter mellan de två begreppen.

Utanförskapsområden definieras av Statistiska Centralbyrån (SCB) och Boverket, och utgår ifrån socioekonomiska indikatorer som arbetslöshet, skolresultat, bidragsberoende och valdeltagande. Områdena utgår ifrån befintliga regionala statistikområden (RegSo), som ritats ut för att rymma en viss befolkningensmängd⁴ och vara administrativt neutrala. Utanförskapsområden är framtagna för analyser på en nationell nivå, medan utsatta områden definieras lokalt av Polismyndigheten. Dessa områden avgränsas geografiskt utifrån en problembild så som den uppfattas av lokalpolisområdena – med tydlig påverkan från kriminella aktörer i

¹ ”En nationell översikt av kriminella nätverk med stor påverkan i lokalsamhället”(2014), ”Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser”(2015), ”Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen” (2017), ”Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden” (2019), ”Lägesbild över utsatta områden 2021” (2021) och ”Lägesbild över utsatta områden 2023” (2023).

² Beslutsprotokoll A194.284/2015; 2016-06-22 samt tillhörande tilläggsbeslut 2018-04-26.

³ Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Polismyndigheten.

⁴ Befolkningensmängden i ett RegSo skall vara mellan 700 och 2700 personer.

kombination med låg socioekonomisk status i området. De områden som identifieras som utsatta för en lokal kriminell påverkan utgår således inte från RegSO-indelningar, utan områdets omfattning och gräns definieras av lokalpolisområdet utifrån hur de uppfattar vilket område som är utsatt för en kriminell påverkan. Polisen använder den *strategiska kartan* (se 1.3 samt Bilaga 1) som stöd i arbetet, kartan illustrerar livsvillkoren i området för de boende. Kartan delar in lokalpolisområdet i ett rutnät på 250 meter * 250 meter för att möjliggöra mer lokalt anpassade analyser med syftet att skapa förutsättningar för platsbaserade åtgärder i en specifik boendemiljö.

Vid en jämförelse mellan utsatta områden och utanförskapsområden i den strategiska kartan syns en relativt hög intern variation på värden i utanförskapsområdena. Detta beror på att utanförskapsområden generellt är större till ytan och därmed inkluderar både socioekonomiskt starkare och svagare delar som resulterar i mer heterogenitet. Utsatta områden uppvisar istället en högre homogenitet i och med att de utgår ifrån lokalt identifierade problem som kräver polisiära och brottsförebyggande insatser. Denna skillnad lyftes redan i en tidigare beskrivning av Delegationen mot segregation (Delmos)⁵ där syftet med Polismyndighetens utsatta områden förklarades som att kartlägga och motverka kriminalitet i områden med socioekonomiska problem och kriminell närvaro, genom att följa läget och upptäcka nya sårbara boendemiljöer som löper större risk att utvecklas till utsatta områden. Delmos områdestyper, som kan ses som ett förarbete till utanförskapsområdena, hade ett bredare syfte och användningsområde.

1.2 Olika kartor, olika syften men samma verklighet

En slutsats som redovisas i SCB/Boverkets rapport är att det finns ett starkt samband mellan klassificeringarna i områdestyper och hur många och hur stora problem ett RegSO har, med undantag för kriminalitet. Polismyndigheten har tidigare lyft utmaningen med att använda brottslighet mätt med anmälda brott som en indikator på problem i exempelvis utsatta områden. Detta då anmälningsbenägenheten antas vara lägre än i andra områden.⁶

Utöver de statistiska mätetalen är det även viktigt att beakta hur områdena är avgränsade. Utanförskapsområden bygger på färdiga ytor som utgår ifrån statistiska trösklar med viss befolkningsstorlek, något som resulterar i att de ofta innehåller en variation av både större och mindre problem. Utsatta områden är däremot inritade ifrån problembilden, det vill säga, områden där kriminalitet, otrygghet och socioekonomiska utmaningar samverkar. Utifrån ett polisiärt perspektiv ger utsatta områden därför en bättre precision genom att uppmärksamheten riktas dit där problemen med kriminell påverkan är som störst.

Det framstår därför som rimligt att det finns olika sätt att analysera och illustrera problem utifrån vilket syfte som föreligger. Polismyndigheten anser att en högre upplösning än RegSo är att föredra för att kunna identifiera, planera, genomföra och följa upp lokala åtgärder, men att data om utanförskap kan bidra till att fördjupa kontexten för den kriminella

⁵ Delegationen mot segregation. (2022). Skillnader och likheter mellan polisens lista och områdestyperna. Delmos 2021/568.

⁶ Exempelvis Polismyndigheten. (2023). Lägesbild över utsatta områden Regeringsuppdrag 2023.

påverkan. Det är dock viktigt att medvetenheten om skillnaderna finns och att det inte handlar om att det ena förfarings sättet är bättre än det andra, utan snarare att de har olika syften.

1.3 Sannolikt förbättrade livsvillkor i de utsatta områdena sedan 2021

Inom ramen för inhämtningsuppdraget används en strategisk karta över livsvillkorsindex som presenteras i 250 meter * 250 meters rutor (se Bilaga 1). Med livsvillkor avses resurser, relationer och förhållanden som påverkar individers och grupper förutsättningar att fullt ut utveckla sina förmågor och kapaciteter till att leva ett fullgott liv. Indexet för livsvillkor är baserat på variabler från Statistiska centralbyrån (SCB) som beskriver ekonomiska förhållanden, boendeförhållanden och familjeförhållanden uppdelat i tre underkategorier; ekonomisk marginalisering, segregation och familjeförhållanden. Kartan är tänkt att fungera som ett lokalt stöd under inhämtningsuppdraget. Mer specifikt för att identifiera boendemiljöer med sämre livsvillkor som kan påverka utvecklingen av kriminella beteenden.⁷ Sedan den strategiska kartan introducerades har den reviderats vid två tillfällen: 2021 och 2024. I anslutning till regeringsuppdraget 2025 genomfördes en analys över utvecklingen av livsvillkor nationellt mellan åren 2021 och 2024.

Resultaten från analysen visar att de rutor som hade de sämsta livsvillkoren i genomsnitt har förbättrats mellan 2021 och 2024, vilket innebär att individer boende i dessa rutor sannolikt har fått något bättre livsvillkor under perioden.⁸ I lägesbilden för 2021 konstateras att de utsatta områdena återfinns i geografier med röda rutor, vilket innebär att det finns en hög samstämmighet mellan rutor med sämre livsvillkor och områden som bedömts som utsatta områden.⁹ Förbättringarna i de rutor med sämst livsvillkor innebär sannolikt att många utsatta områden har fått bättre livsvillkor, vilket betyder att någon eller några av variablerna i indexet förbättrats. Analysen behöver dock göras mer grundligt och områdesvis för att belysa ut bakomliggande faktorer.¹⁰

Generellt sett har livsvillkoren försämrats för riket som helhet, men den marginella minskningen bedöms inte ha någon större betydelse för situationen i landet. I några av de 20 största tätorterna i Sverige har livsvillkoren förbättrats signifikant, men det finns också tätorter med signifikanta försämringar. Det ska dock framhållas att alla förändringar på nationell nivå eller rörande tätorter bör tolkas som små utifrån effektstorlekarna.

⁷ Guldåker, N., Hallin, P. O., Nilvall, K., & Gerell, M. (2021). Crime prevention based on the strategic mapping of living conditions. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 10(11), 719.

⁸ Analysen bygger på ett parat t-test för 2 373 rutor, vilket visade en genomsnittlig ökning på 0,11 enheter (95 % KI [0,101; 0,120]). Skillnaden är statistiskt säkerställd ($t(2372) = 22,35$, $p < 0,001$) och effektstorleken motsvarar en måttlig nivå (Cohen's $d_z = 0,46$).

⁹ Polismyndigheten (2021). Lägesbild över utsatta områden 2021. Regeringsuppdrag 2021. A028.504/2021, s. 9.

¹⁰ Förändringsanalys av livsvillkorsindex 2021-2024. Nicklas Guldåker, Lunds Universitet, 10 sept. 2025.

1.4 Disposition och läsanvisningar

Dispositionen i rapporten är anpassad efter de frågeställningar i regleringsbrevet som efterfrågar en uppdaterad lägesbild över de utsatta områdena. Lägebilden innehåller även polisiärt relevanta indikatorer och objektiva kriterier som stöd för att beskriva situationen. I lägesbilden ingår även en beskrivning av polisiära åtgärder som vidtas i utsatta områden samt hur det fortsatta arbetet ska bedrivas.

Rapporten är uppdelad i tre delar utöver denna inledning som ger en del bakgrund och kontext till arbetet med kriminell påverkan på lokalsamhällen. Del ett (avsnitt 2) består av definitioner av utsatthet i de inrapporterade områdena samt kort om metod och tillvägagångssätt. Detta för att ge förståelse för hur lägesbilden har tagits fram och utifrån vilka grunder bedömningarna har gjorts. Del två (avsnitt 3 och 4) svarar upp mot kraven i uppdraget i regleringsbrevet om att uppdatera lägesbilden. Lägesbilden följer samma struktur som 2021 samt 2023 med en del (del 3) över utveckling av fenomen som berör de 59 områden som bedömdes utsatta för kriminell påverkan i föregående lägesbild, december 2023. Därefter redovisas bedömningen av områden 2025 (del 4). I den avslutande delen (avsnitt 5) beskrivs åtgärder och det fortsatta arbetet.

2 Metod och material

Den nationella lägesbilden bygger på underlag från lokalpolisområden som beskriver situationen och problembilden i respektive område.

- Inledningsvis presenteras definitionen för utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Definitionen har gällt för tidsperioden 2015-2024 och gällde för de områden som bedömdes som utsatta i någon grad vid föregående lägesbild 2023 (se faktaruta under rubrik 2.1).
- Detta följs av en övergripande beskrivning av de olika stegen i arbetet som genomförs av lokalpolisområdena inom ramen för den nationella inhämtningen. Mer ingående beskrivningar av de respektive stegen finns i bilaga 1.
- Metod- och materialavsnittet avslutas med en redogörelse av hur insamlingen av underlag har hanterats.

2.1 Inhämtning av lokala lägesbilder

Definitionen nedan gäller för åren 2015-2024. De 59 områden som bedömdes som utsatta i lägesbilden 2023 bedömdes enligt nedan kriterier. I avsnitt 3 beskrivs utvecklingen för de 59 områden som bedömdes som utsatta i någon grad vid den senaste lägesbildsuppdateringen (2023). I avsnitt 4 redovisas en förändring i bedömningskriterierna för 2025 samt årets bedömning av områden utifrån dessa nya kriterier.

UTSATTA OMRÅDEN – DEFINITION (2015-2024)

Utsatta områden är geografiskt avgränsade platser som delas in i tre kategorier: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. Problembilden är påtaglig i samtliga områden, men mest allvarlig är den i särskilt utsatta områden. Nedan beskrivs vad som kännetecknar respektive kategori.

Ett utsatt område karaktäriseras av låg socioekonomisk status och kriminell påverkan på lokalsamhället. Inflytandet från kriminella aktörer yttrar sig genom den sociala kontexten, snarare än en utstuderad avsikt att ta makt eller kontrollera området. Påverkan kan utgöras av direkta påtryckningar, till exempel genom hot och utpressning, eller indirekta genom offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje person, narkotikahandel som bedrivs öppet eller ett utåtagerat missnöje mot samhället. Följden av detta blir att de boende i området upplever otrygghet, vilket i sin tur leder till en minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocessen. Läget anses *allvarligt*.

Ett riskområde är ett område som uppfyller samtliga kriterier för ett utsatt område, men som inte når upp till de kriterier som kännetecknar ett särskilt utsatt område, som beskrivs nedan. Läget är dock *alарmerande* och det finns en överhängande risk att området riskerar att bli särskilt utsatt om inte adekvata åtgärder sätts in.

Ett särskilt utsatt område kännetecknas av en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen. Det kan förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag på platsen, vilket kräver anpassning av arbetssätt eller utrustning. Utvecklingen har ofta skett genom en normaliseringsprocess vilket medfört att varken polisen eller de boende reflekterar över tillståndet i området.

Ett särskilt utsatt område präglas även i viss mån av:

- parallella samhällsstrukturer
- extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande vilket begränsar människors fri- och rättigheter
- boende i området reser till konfliktområden för att delta i strid
- en hög koncentration av kriminella

Läget i ett särskilt utsatt område anses vara *akut*. Om det finns andra utsatta områden i närheten av ett särskilt utsatt område är det en ytterligare försvårande omständighet. Med dessa förutsättningar ökar risken för samverkan mellan kriminella personer eller nätverk mellan områdena.

Inhämtningen av lokala lägesbilder riktas till samtliga 98 lokalpolisområden via respektive polisregion och de har beskrivit den utveckling som skett från föregående inhämtning (våren 2023) till och med årets inhämtning (våren 2025). Svarsperioden för lokala underlag inför sammanställningen av denna rapport var 1 februari – 16 maj 2025.

Framtagandet av lokala lägesbilder sker i fem steg (se Bilaga 1. för djupare beskrivning).

1. Det första steget är obligatoriskt för samtliga lokalpolisområden och utgörs av att lokalpolisområdet besvarar orienterande frågor enligt *stadiemodellen* med stöd av *den strategiska kartan* över livsvillkor.
2. Om svaren på frågorna i steg 1 indikerar att det finns områden inom lokalpolisområdet som präglas av problem med *kriminaliserande processer* (förklaras nedan) och att detta påverkar de boende i området i tillräcklig grad, ska ytterligare frågor besvaras i *Polismyndighetens metodstöd mot organiserad brottslighet i lokalsamhället*.¹¹
3. Det tredje steget i inhämtningen utgörs av att lokalpolisområdet, tillsammans med underrättelseverksamheten, sammanställer uppgifter om kriminella aktörer i det aktuella området genom att tillämpa *cylindermodellen*.
4. Därefter markeras *cylinderplatser* på karta för att illustrera var cylinderaktörerna vistas och är synliga och påverkar de boende.
5. Slutligen sammanfattar respektive lokalpolisområde informationen om området och ger en fördjupad beskrivning av problemen i ett *områdesdokument*. Det är dessa dokument som utgör de primära underlagen till den nationella lägesbilden.

I punkten 2 nämns *kriminaliserande processer*, ett begrepp som används i beskrivningar av problematiken med kriminell påverkan på lokalsamhällen. Utveckling av kriminaliserande processer hänger samman med ett områdes kollektiva förmåga. Stark kollektiv förmåga kan fungera som ett skydd mot socialt oönskade händelser, medan svag kollektiv förmåga i boendemiljön kan leda till negativa effekter i form av ett större utrymme för unga att agera normbrytande. I förlängningen kan detta leda till en förhöjd risk att en större numerär av unga utvecklar problembeteenden som kan leda till oönskade händelser och brottslighet.

2.2 Nationell bedömning av lokala lägesbilder

Utifrån de skattningar som lokalpolisområdena gör när de besvarar frågorna i metodstödet kan utvecklingen i ett område framstå som antingen positiv, negativ eller oförändrad avseende ett eller flera problemområden. För att illustrera utvecklingen används pilar. Pilens riktning baseras på den sammanvägda problemnivån i metodstödet i årets inhämtning jämfört med metodstödsinhämtningen föregående år enligt tabellen nedan.¹²

¹¹ Beslutsprotokoll A194.284/2015.

¹² Kartläggning av lokal problembild med metodstödet genomförs årligen.

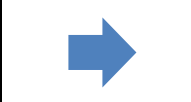
Tolkning	Utveckling
En positiv utveckling som indikerar en förbättring i området. Förbättringen innebär att den totala problemnivån sjunkit med mer än 0,2. ¹³	
En liknande situation som föregående år som varken indikerar förbättring eller försämring. Den totala problemnivån i området är som föregående år +/- 0,2.	
En negativ utveckling som indikerar en försämring i området. Försämringen innebär att den totala problemnivån ökat med mer än 0,2.	

Bild 1. Förändringar i utveckling, tolkning och förklaring.

Vid Noa görs bedömningar av samtliga lokala områdesdokument som redovisas i och med inhämtningen till årets lägesbild. För att bedöma utsattheten i de identifierade bostadsområdena görs en bedömning av graden av utsatthet utifrån kriterierna.

För att komplettera och fördjupa den nationella lägesbilden kring problematiken, redovisas ett antal variabler med relevans för lokal kriminell påverkan, som i lägesbilden 2021 och 2023:

1. Skjutningar
2. Anmällda brott övergrepp i rättssak
3. Anmällda brott olaga hot (ej internetrelaterat)
4. Anmällda brott skadegörelse (genom bilbrand eller brand på annat motorfordon)

I den nationella lägesbilden redovisas utvecklingen för de första fyra variablerna i absoluta tal samt hur koncentrerade de är till de tre områdeskategorierna (utsatta områden, riskområden, särskilt utsatta områden) och jämfört med övriga landet för tidsperioden 2019 - 2024.

¹³ Eftersom den totala problemnivån är ett medelvärde av de 80 frågorna i metodstödet innebär en förändring på exempelvis + 0,3 i princip att minst 20 av de 80 frågorna har höjts ett steg i problemnivå. En positiv eller negativ förändring med 0,2 innebär exempelvis en förändring i samma riktning i motsvarande en femtedel av svaren.

3 Resultat och analys

3.1 Resultat utifrån metodstödet

Problemnivåerna för 2025 enligt metodstödet mot lokalt organiserad brottslighet presenteras i detta avsnitt först för utvecklingen för de områden som bedömts som utsatta i någon grad 2023. Inledningsvis presenteras problemnivåerna för dessa områden 2025 i jämförelse med problemnivåerna för 2024 (tabell 1) för att lägesfölja utvecklingen. Detta följs av en lägesföljning över en längre tidsperiod (från 2017) i tabell 2 och 3. Anledningen till att redovisa längre tidsserier för problemnivåerna i metodstödssvaren är för att ge ett längre perspektiv på utvecklingen, då det kortare perspektivet kan dölja en långsiktig förändring.

Slutligen, i tabell 3, redovisas även problemnivåerna för alla svar som lämnats in från samtliga lokalpolisområden som rapporterat in svar i metodstödet. Det innebär att även områden som slutligen inte har bedömts som utsatta ingår i underlaget för tabell 3. Detta presenteras för att illustrera hur läget ser ut och har utvecklats i landet över perioden 2017 - 2025. Det är betydligt fler områden som beskrivs med metodstödet 2025 jämfört med 2017. Det ökade antalet områden som beskrivs 2025 jämfört med 2017 medför troligtvis att siffrorna från de senare åren ger en mer rättvisande bild av kriminell påverkan på lokalsamhällen.

Sammantaget talar resultaten för att utvecklingen av problemnivåerna i de områden som bedömts som utsatta i någon form uppvisar en relativt hög grad av stabilitet genom åren och tecken på att kunna särskilja mellan olika kategorier av utsatta områden (se tabell 1). Problemnivåerna generellt för landet visar på en något lägre nivå av problem.

Tabell 1. Problemnivåer enligt metodstödet mot lokalt organiserad brottslighet 2025 för de tre kategorierna av utsatta områden (förändring jämfört med 2024 inom parantes). Problemnivåerna för metodstödfrågorna varierar mellan 1 – 5, där 1=inget problem, 2= litet problem, 3=problem, 4=stort problem, 5= mycket stort problem. Polismyndigheten, 2025.

<i>Problemnivå 2025</i>	Boendemiljö & säkerhet	Samhällssystem & samhällsfunktioner	Social utveckling – effekter
Utsatta områden	2,5 (-0,1)	2,3 (-0,1)	2,1 (-0,2)
Riskområden	2,6 (-0,1)	2,6 (-0,1)	2,2 (-0,2)
Särskilt utsatta områden	3,0 (+/- 0)	3,1 (+/- 0)	2,6 (+/- 0)

Störst skillnad i problemnivå mellan kategorierna av utsatta områden föreligger när det gäller *Samhällssystem och samhällsfunktioner*. Problem med att kriminella aktörers aktiviteter påverkar legitima verksamheter i området verkar vara som mest påtaglig i särskilt utsatta områden, följt av riskområden. Även när det gäller *Boendemiljö och säkerhet* samt *Social utveckling* är situationen som mest problematisk i särskilt utsatta områden följt av riskområden, för dessa typer av problem är dock skillnaden mellan de olika kategorierna av områden mindre framträdande. En annan iakttagelse är att problemnivåerna för utsatta områden och riskområden uppvisar större likheter med varandra än med särskilt utsatta områden.

Tabell 2. Total problemnivå i metodstödet mot lokalt organiserad brottslighet 2017 – 2025 för de tre kategorierna av utsatta områden.¹⁴ Polismyndigheten, 2017 – 2025.

<i>Total problem-nivå</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Utsatta områden	2,5	2,7	2,5	2,4	2,3	2,5	2,4	2,4	2,3
Riskområden	3,1	2,9	2,9	2,7	2,7	2,8	2,6	2,5	2,4
Särskilt utsatta områden	2,9	2,9	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	2,9	2,9

Den totala problemnivån för de områden som bedömts som utsatta områden 2017 – 2025 påvisar en viss skillnad för de tre kategorierna av utsatta områden. Tidigare har utsatta områden skiljt sig mer från de övriga två kategorierna genom att de haft en lägre total problemnivå. Det ser numera ut som om att problemnivån bland riskområdena sjunker medan den är tämligen stabil för både utsatta områden och särskilt utsatta områden, och på så sätt har problemnivån för riskområdena närmat sig nivån för de utsatta områdena.¹⁵ På en övergripande nivå visar svaren på metodstödsfrågorna 2025 att den bedömda problemnivån i de (i någon grad) utsatta områdena är tämligen stabil.

3.2 Lokal kriminell påverkan i riket som helhet

Tabell 3 nedan är en sammanställning av samtliga svar på metodstödsfrågorna (från såväl utsatta områden som icke utsatta områden) under åren 2017 – 2025 avseende den totala problemnivån samt nivån för respektive kategori i metodstödet.

Tabell 3. Problemnivåer i metodstödet mot lokalt organiserad brottslighet 2017 – 2025. Total problemnivå samt nivå för de tre metodstödskategorierna för samtliga områden som besvarat metodstödsfrågorna. Polismyndigheten, 2017 – 2025.

<i>Problemnivå</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Total problem-nivå	2,8	2,9	2,8	2,7	2,6	2,2	2,2	2,1	2,1
Boendemiljö & säkerhet	3,2	3,4	3,2	3,1	3,1	2,6	2,5	2,4	2,3
Samhällssystem & samhällsfunktioner	2,3	2,5	2,5	2,8	2,9	2,2	2,2	2,2	2,2
Social utveckling - effekter	2,9	2,9	2,9	2,4	2,2	2,2	2,0	1,8	1,8

Inledningsvis i perioden är den totala problemnivån relativt stabil under perioden 2017 – 2021, för att 2022 sjunka för att sedan återigen vara stabila på den nya lägre nivån fram till 2025. Detta kan mycket väl ha att göra med skiftet från en tonvikt på endast bedömt utsatta eller på annat sätt mer problemtyngda områden i början av perioden mot en bredare

¹⁴ 2017 bedömde Polismyndigheten 61 områden som utsatta i någon av de tre kategorierna. Motsvarande siffror för 2019 är 60 stycken. För 2021 samt 2023 är det 60 respektive 59 stycken områden.

¹⁵ Detta går i linje med årets förändring att ta bort kategorin *Riskområde* som nämndes i sammanfattningen av lägesbilden.

inkludering av fler områden med lindrigare problematik i takt med att inhämtningsverktygen utvecklats och förbättrats.

Även om probleumnivåerna är tämligen stabila över tid tenderar de att vara något lägre på senare år. Problemen i boendemiljön bedöms som relativt stabila inledningsvis, men lägre efter 2021 och detsamma gäller de problem som är kopplade till den kriminella organisationen och dess effekter (samhällssystem och samhällsfunktioner). Även problem kopplade till den sociala utvecklingen bedöms ha minskat och den minskningen började innan 2021.

3.3 Ekonomisk brottslighet vanligare i områden som bedömts som utsatta

Den brottslighet som är förknippad med utsatta områden kan i de flesta fall observeras med blotta ögat. Exempelvis våld och hot i offentlig miljö, öppen narkotikahandel samt fysiska och verbala angrepp mot polisen. Samtidigt förekommer det också annan brottslighet, som verkar under ytan och indirekt påverkar utvecklingen av de boendes utsatthet för kriminell påverkan. Exempel på detta är parallella kriminella ekonomier. I den organiserade brottsligheten är ekonomin och brottsvinsterna motorn och motivet till att bedriva brottsligheten. De kriminella nätverken är ofta uppbyggda som multinationella företag med förgreningar i andra länder. Ett sätt att bedöma problem med ekonomiskt orienterad brottslighet i utsatta områden är att använda svaren på frågorna i metodstödet som rör ekonomisk brottslighet. Medelvärdet på dessa svar kan användas som en indikator på probleumnivån avseende ekonomisk brottslighet. Detta sätt att särskilja problem som relaterar till ekonomiskt orienterad brottslighet har gjorts sedan 2022, vilket även är anledningen till den valda tidsperioden i tabellen nedan.

Tabell 4. Problemnivå för ekonomiskt orienterad brottslighet enligt metodstödet mot lokalt organiserad brottslighet, 2022 - 2025. Total probleumnivå för ej utsatta områden, utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Polismyndigheten, 2022 – 2025.

Total probleumnivå	2022	2023	2024	2025
Ej utsatta områden	1,4	1,6	1,5	1,5
Utsatta områden	2,7	2,5	2,7	2,6
Riskområden	3,0	2,9	2,8	2,7
Särskilt utsatta områden	3,5	3,5	3,4	3,4

Probleumnivån för ekonomiskt orienterad brottslighet i de olika kategorierna av utsatta områden är relativt oförändrad sedan 2022. När de olika områdena jämförs framstår problemen med ekonomiskt orienterad brottslighet som mest påtagliga i särskilt utsatta områden, följt av riskområden och sedan utsatta områden. Återigen ser vi att probleumnivåerna faller ut i enlighet med graden av bedömd utsatthet där indikatorn över ekonomiskt orienterad brottslighet visar på högst probleumnivåer i de särskilt utsatta områdena och lägst i de ej utsatta områdena. Probleumnivåerna för de utsatta områdena samt riskområdena har närmast sig varandra, vilket återigen är i linje med beslutet att ta bort kategorin riskområde 2025.

I lägesbilden 2023¹⁶ lyftes att cirka 13 procent av antalet inkomna anmälningar om penningtvätt avser personer boende i utsatta områden och att av de 10 områden med högst andel boende som förekommer i penningtvättsregistret är 9 av dessa områden klassificerade som särskilt utsatta områden.¹⁷ Vidare visar penningtvättsrapporten med bäring på utsatta områden att det är vanligare med misstankar rörande kontanthantering jämfört med andra områden. Vid en fördjupad analys framkom att insättningar och uttag av kontanter i hög grad kunde härledas till yngre personer i de utsatta områdena. Det går emot vad forskning tidigare rapporterat¹⁸, men samtidigt stämmer profilen väl överens med de unga nätverkskriminella i den öppna narkotikahandeln som präglar de utsatta områdena.

En observation från de inkomna områdesbeskrivningarna vid årets bedömning är att flertalet lokalpolisområden tar upp behovet hos de kriminella aktörerna att hantera kontanter och inkomster från framförallt narkotikaförsäljning. Det innebär ett behov av allt ifrån penningtvätt via privatpersoner (Swish) till upplägg som kan innefatta näringsverksamhet. Det finns också uppgifter om att vissa kriminella aktörer direkt eller indirekt har tillgång till företag som kan användas för att hantera behovet av ekonomiska transaktioner för de illegala inkomsterna.

¹⁶ Lägesbild över utsatta områden. Regeringsuppdrag 2023. A658.585/2023. Polismyndigheten.

¹⁷ Utsatta områden och penningtvätt. En analys av finansiella förutsättningar, penningtvätt och parallella ekonomiska strukturer, 2022. Polismyndigheten, Noa, A644.186/2022.

¹⁸ Utsatta områden och penningtvätt. En analys av finansiella förutsättningar, penningtvätt och parallella ekonomiska strukturer, 2022. Polismyndigheten, Noa, A644.186/2022.

3.4 Cylinderaktörerna

Cylindermodellen¹⁹ innehåller fyra aktörskategorier (A-D). Modellen används för att förstå den lokala kriminella miljön och dess aktörer i syfte att rikta åtgärder.

A-aktör - Strategiska aktörer med tillgång till området

De kännetecknas av en högre strategisk förmåga med en låg exponering i boendemiljö (vilket innebär att de inte är lika närvarande i området som övriga kategorier), men de är förankrade i området genom kontakter. De kan agera som möjliggörare kring tillgång och efterfrågan runt intressen i den kriminella marknaden. Dessa aktörer är ofta äldre än aktörerna i de övriga tre kategorierna.

B-aktör - Ledande och tongivande utförare i området

Dessa är ofta konfliktaktörer i boendemiljön med ett högt risktagande där de bevakar och hanterar kriminella intressen. De kan beskrivas som "platschefer" och är ofta inblandade i skjutningar, sprängningar, narkotikaförsäljning, våldsbrott, utpressning, stöld och rån.

C-aktör - Utförare av uppdrag i området

De här aktörerna är ofta utåtagerande i området och kan agera kollektivt (i grupp) där de har anammat ett revirbeteende som kan visa sig mot polis och andra aktörer genom stenkastning och fritagning. De har ofta ett missbruk, och kan vara inblandade i "bötningar" samt hot och våld. De är ofta yngre än A- och B-aktörerna och har ibland personer under sig, främst ur D-kategorin, som de kan förmå att utföra olika tjänster och uppdrag.

D-aktör - Riskgruppen för ihållande kriminalitet i området

Dessa har en hög exponering i boendemiljön och uppvisar normbrytande och/eller kriminella beteenden som skadegörelse, bränder, tillgreppsbrott och narkotikabrott. De är oftast bland de yngsta aktörerna och de är inblandade i aktiviteter som indikerar att de redan är involverade i organiserad brottslighet, eller nära att bli. De är en rekryteringsbas för den kriminella verksamheten i området.

3.4.1 Det totala antalet cylinderaktörer har minskat sedan 2023

I detta avsnitt redovisas utvecklingen av antalet cylinderaktörer i landet. Det är det totala antalet cylinderaktörer som är i fokus, det vill säga att de kommer från både områden som bedömts som utsatta områden i någon grad och de områden som inte bedömts som utsatta, men ändå har indikationer på lokal kriminell påverkan (se Bilaga 1). Inledningsvis presenteras utvecklingen av antalet registrerade cylinderaktörer, ålder samt andel kvinnor för åren 2019 - 2025 (tabell 5). Därefter presenteras utvecklingen för respektive aktörskategori A-D (tabell 6) under samma period.

Mellan åren 2019 och 2023 ökade antalet registrerade cylinderaktörer och var som högst 2023. Efter 2023 har antalet minskat något. Under åren 2019–2025 har drygt 21 000 unika individer registrerats. En del individer återkommer från år till år medan andra faller bort och andra tillkommer.

¹⁹ Se vidare här: <https://polisen.se/siteassets/dokument/informationsmaterial/cylindermodellen-offentlig-19-24.pdf> (diarienummer A043.529/2024)

Tabell 5. Totalt antal aktörer (N) 2019 – 2025 samt medelålder (år) och andel kvinnor (%) i samtliga inrapporterade cylindrar. Polismyndigheten, 2019 – 2025.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Antal aktörer	5 327	3 535	8 227	8 913	10 369	9 701	9 596
Medelålder	25	24	24	24	25	24	24
Andel kvinnor	3,1	2,6	3,5	4,1	4,6	5,4	5,7

I tabell 5 ovan framgår att det totala antalet aktörer har minskat något sedan 2023²⁰ samt att cylinderaktörernas medelålder har varit stabil under hela tidsperioden 2019-2025. Vidare har andelen kvinnor som rapporteras som cylinderaktörer ökat under tidsperioden, vilket sannolikt delvis kan förklaras av att kvinnors delaktighet i kriminella miljöer har uppmärksamats mer under senare år.

Tabell 6. Totalt antal inrapporterade aktörer (N) 2019 – 2025 samt medelålder (år) och andel kvinnor (%) uppdelat på aktörskategori (A, B, C samt D) i samtliga cylindrar 2019 – 2025. Polismyndigheten, 2019 – 2025.

		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
A	Antal aktörer	930	467	882	910	1 078	968	921
	Medelålder	33	33	34	35	34	34	35
	Andel kvinnor	1,3	0,9	0,9	1,1	1,4	1,1	1,1
B	Antal aktörer	2 334	1 603	3 492	3 557	3 998	3 648	3 271
	Medelålder	26	26	26	27	27	27	27
	Andel kvinnor	2,3	1,9	2,1	2,1	2,6	3,3	3,6
C	Antal aktörer	1 447	990	2 578	2 787	3 246	3 127	3 319
	Medelålder	22	21	22	22	22	23	23
	Andel kvinnor	2,3	2,3	3,8	5,3	5,9	6,7	7,3
D	Antal aktörer	616	475	1 275	1 659	2 047	1 956	2 085
	Medelålder	17	16	17	17	18	18	18
	Andel kvinnor	9,8	7,8	8	8	8,2	9,6	8,6

Antalet A-aktörer, som är det övre skiktet i cylindermodellen, är mellan ungefär 900 – 1 000 personer (2020 undantaget²¹). De kategorier med flest aktörer är B- och C-aktörer som är ungefär jämnstora 2025. Under tidsperioden har fördelningen mellan

²⁰ Cylindermodellen som metod infördes 2019 och under de närmast följande åren pågick ett utvecklings- och implementeringsarbete av ett it-stöd. Det nya it-stödet medförde sannolikt fler inrapporterade områden med cylindrar och därmed fler cylinderaktörer.

²¹ 2020 var ett år då mycket fokus riktades mot andra delar av inhämtningen än cylindermodellen på grund av utvecklingen och implementeringen av it-stödet. Detta gör att detta år avviker från övriga år. Det inkluderas i sammanställningen för transparens.

aktörskategorierna förändrats på så sätt att andelen A-aktörer 2025 är lägre än 2019, men andelen A-aktörer har varit cirka 10 procent av de inrapporterade cylinderaktörerna sedan 2021. Andelen D-aktörer har ökat från strax över 10 procent 2019 till lite över 20 procent 2025. Andelen B- och C-aktörer har sakta närmat sig varandra där det skett en minskning av andelen B-aktörer och en ökning av C-aktörerna, så att 2025 utgör de cirka en tredjedel av de inrapporterade aktörerna vardera. Medelåldern i de olika kategorierna är stabil mellan åren och den högsta medelåldern har A-aktörerna (35 år) som sedan faller ned till D-aktörerna (18 år). Andelen kvinnor är högst bland D-aktörerna och sjunker sedan i varje steg upp i aktörsnivå för att vara lägst bland A-aktörerna.

Det har varit runt hälften av alla inrapporterade cylinderaktörer 2023 respektive 2025 som kan kopplas till något av de utsatta områdena. I dessa cylindrar är det en något lägre andel kvinnor i B, C och D-kategorin medan medelåldern är ungefär densamma i de olika kategorierna. Fördelningen i andel per kategori skiljer sig åt såtillvida att det finns en något högre andel A- och B-aktörer och något lägre andel C- och D-aktörer jämfört med det sammanlagda underlaget.

3.4.2 Nya aktörer i cylindrarna, men majoriteten har varit med tidigare

I jämförelse med 2024 är det nästan 3 000 individer eller ungefär 30 procent av aktörerna som inte längre finns registrerade som cylinderaktörer 2025 och resterande cirka 70 procent är samma individer som föregående år. Vidare är det drygt 2 900 aktörer som inte fanns med 2024. Vid en tillbakablick till 2019 när registreringen av cylinderaktörer startade, är det ca 1 500 av de som fanns med då som fortfarande finns med 2025. Sett till aktörerna i de utsatta områdena återfinns ungefär 1 100 nya individer (22 procent) och det är ungefär lika många som inte längre finns med. Det innebär att nästan 80 procent (cirka 3 800 individer) av aktörerna är samma individer som föregående år. De cylinderaktörer som verkar i utsatta områden kan alltså tolkas som mer stabila i sin kriminella karriär än övriga cylinderaktörer i landet.

Antalet helt nya individer som registrerats i cylindermodellen 2025 består av cirka 2 400 individer. Mindre än två procent av dessa har kategoriserats som A-aktörer, medan 15 procent är kategoriserade som B-aktörer. Flest nya har registrerats i kategori C samt D, där C-aktörerna står för 35 procent och D-aktörerna nästan hälften av de nya cylinderaktörerna. I de registrerade cylindrarna som kan kopplas till områden som bedömts som utsatta i någon grad är det drygt 900 helt nya aktörer varav ungefär två procent är A-aktörer, sex procent B-aktörer, 33 procent C-aktörer och 50 procent D-aktörer. Andelen under 15 och under 18 år är något lägre i de områden som bedömts som utsatta områden i någon form. Fördelningen av nya cylinderaktörer visar på en återväxt i de kriminella miljöerna och samtidigt en ökad involvering i kriminalitet.

3.4.3 Fler kriminella miljöer består över tid

Kriminell påverkan på lokalsamhällen är ett fenomen som växer fram över tid. Ett sätt att illustrera problemets utveckling och omfattning är att fokusera på så kallade *stabla cylindrar*. Cylindrar som har rapporterats in under de tre senaste åren i följd och har 10 aktörer

eller fler bedöms som stabila och indikerar en kriminell miljö som består över tid.²² Med det följer en förhöjd risk för att den kriminella förmågan växer och utvecklas.

Det finns 151 områden som har rapporterat in stabila cylindrar och närmare 90 procent av samtliga individer som rapporterades som cylinderaktörer 2025 kan kopplas till en stabil cylinder. Detta innebär en ökning sedan föregående lägesbildsuppdatering 2023, då det fanns 114 stabila cylindrar och där strax över 80 procent av alla cylinderaktörer ingick i en stabil cylinder. De 59 områden som 2023 bedömdes som utsatta i någon grad har stabila cylindrar, men majoriteten av de 151 stabila cylindrarna kan kopplas till områden som inte bedömts som utsatta i årets inhämtning. Det finns en risk att stabila cylindrar i områden som i nuläget ej bedömts som utsatta kommer att öka sin kriminella påverkan om de fortsätter att bestå och utvecklas negativt. Detta är ytterligare en fingervisning om att även om problemen är koncentrerade till de områden som bedöms som utsatta, finns problemen även på andra ställen.

3.5 Hög koncentration av brott i de utsatta områdena

För att komplettera den bild som genererats i och med inhämtningen redovisas i följande avsnitt utfallet på de indikatorer som beskrivs i 2.2 *Nationell bedömning av lokala lägesbilder*. Inledningsvis kan det konstateras att brott inte fördelar sig jämnt eller slumpmässigt utan koncentreras i tid och rum till olika gärningspersoner, platser, utsatta objekt och brottsoffer.²³ De utsatta områdena i denna lägesbild är inte det enda polisiära problemet och det finns andra problem med brott som koncentrerar sig geografiskt, utan att de bedöms utgöra en kriminell påverkan på lokalsamhällen. I denna lägesbild är det dock problematiken med lokal kriminell påverkan som står i fokus.

För att illustrera geografiska koncentrationer används i denna lägesbild (likt den förra från 2023, s. 32 - 33) ett mått som kallas PAI (Prediction Accuracy Index) där andelen brott på en avgränsad yta (exempelvis i ett utsatt område) divideras med områdets andel av den totala ytan som jämförelsen görs med (exempelvis ett lokalpolisområde). PAI bör i detta avsnitt tolkas på det sättet att ett värde över ett (1) står för en högre andel anmälda brott i en områdestyp jämfört med samma anmälda brott i övriga delar av de aktuella lokalpolisområdena²⁴. Ett sätt att förstå måttet är att tänka på det som vågskålar, där värdet 1,0 representerar jämnvikt. Ett värde över, eller under 1,0, får vågen att tippa över åt endera hållet (Bild 2 nedan).

²² 2023, 2024 och 2025. Notera att det kan vara tio olika aktörer som rapporterats in under de tre åren.

²³ Weisburd, D. (2015) The law of crime concentration and the criminology of place. *Criminology*, 53(2), 133–157.

²⁴ En kortare redovisning av PAI och den formel som används för att räkna ut det återfinns i bilaga 2.

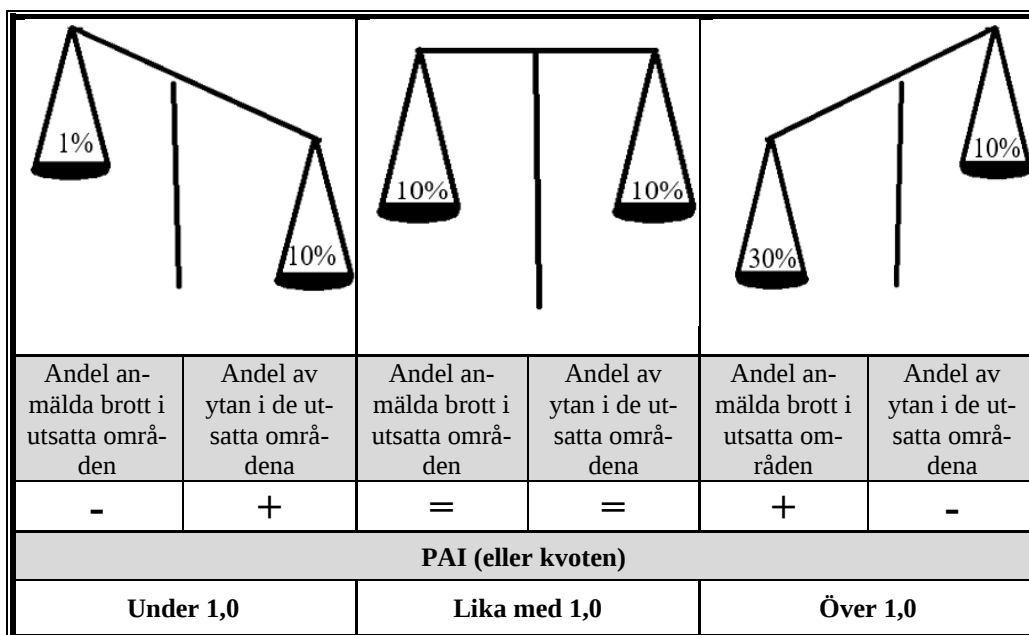

Bild 2. Illustration av PAI som vågskålar där anmälda brott i de utsatta områdena jämförs med övriga delar av lokalpolisområdena.

De utsatta områdenas utfall på indikatorerna visar att även om de 59 utsatta områdena från 2023 har högre koncentrationer av olika brott jämfört med övriga landet så är det svårt att se tydliga skillnader mellan de tre olika kategorierna av områden. Det finns en tendens att riskområden har en något högre grad av koncentration av övergrepp i rättssak, olaga hot (ej internetrelaterade) och skadegörelse genom brand i motorfordon (bilbränder). Detta är möjligen delvis en följd av att särskilt utsatta områden i många fall prioriteras högre än riskområden och att utsatta områden inte har en lika allvarlig situation som den som karaktäriserar riskområden. En annan möjlig förklaring till skillnaden kan vara förknippad med en lägre anmälningsgrad för övergrepp i rättssak och olaga hot i särskilt utsatta områden.

För att olaga hot och övergrepp i rättssak ska komma till polisens kännedom krävs i större utsträckning en aktiv åtgärd från målsägaren, jämfört med skjutningar och bränder som kan observeras och anmälas av fler utomstående. Skjutningar har en stor påverkan på människors trygghet, och om de upprepar sig över tid i en och samma boendemiljö kan de påverka tryggheten i hela lokalsamhället.

När hänsyn tas till de olika områdenas yta relaterat till hela landets yta är antalet skjutningar avvikande höga i särskilt utsatta områden. Det är ett rimligt antagande att denna situation genererar en större rädsla för att anmäla vissa brott i dessa områden. Särskilt om gärningspersonen bor i samma område som målsägaren.

En mer detaljerad genomgång av utfallet för de olika områdena för respektive indikator, nämligen skjutningar, övergrepp i rättssak, skadegörelse genom brand i motorfordon och olaga hot (ej internetrelaterade), återfinns i styckena 3.6 – 3.9 nedan.

3.6 Skillnader mellan områden som är utsatta i någon form och övriga landet

PAI för de områden som bedömdes som utsatta är höga. I tabellen nedan är utgångspunkten att jämföra anmälda brott på den gemensamma yta som utsatta områden, riskområden samt

särskilt utsatta områden utgör med brott som anmälts på den yta som de lokalpolisområden som har utsatta områden utgör. Den samlade ytan av samtliga 59 områden som 2023 bedömdes som utsatta i någon form är ungefär 1 procent av den samlade ytan av de lokalpolisområden de tillhör. När det kommer till anmälda övergrepp i rättssak och olaga hot (ej internetrelaterade) så sker ungefär 10 procent av de brotten inom gränserna för ett av de 59 områdena. När det gäller skadegörelse genom brand i motorfordon så är det cirka 15 procent av de brotten inom samma områden. Det innebär att en mycket större andel av de brotten sker där än vad de borde göra om de var slumpmässigt spridda över den geografiska ytan.

Tabell 7. PAI-värden för övergrepp i rättssak, olaga hot (ej internetrelaterat) samt skadegörelse genom brand i motorfordon per år 2019 – 2024 för de områden som bedömdes som utsatta 2023 jämfört med de lokalpolisområden som dessa områden tillhör. Polismyndigheten, 2025.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI
Övergrepp i rättssak	113	119	119	114	116	117
Olaga hot (ej internetrelaterade)	111	109	108	102	106	104
Skadegörelse genom brand i motorfordon	162	167	162	156	174	150

I tabellen ovan ser vi att nivåerna av koncentrationer för de tre brottstyperna har varit relativt stabila sedan 2019. Även skjutningar tenderar till att koncentreras i de områden som bedömts som utsatta, men där har de geografiska koncentrationerna minskat sedan 2021 (se tabell nedan).

Tabell 8. PAI-värden för skjutningar per år 2019 – 2024 för de områden som bedömdes som utsatta 2023 jämfört med de lokalpolisområden som dessa områden tillhör. Polismyndigheten, 2025.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI
Skjutningar	251	232	230	176	151	144

Även om den geografiska koncentrationen illustrerat med PAI har minskat får koncentrationerna fortfarande anses som tydliga. I början av perioden skedde något mer än 2 av 10 skjutningar i något av de 59 områdena, för att sedan sjunka till strax över 1 av 10 skjutningar. Det innebär att en betydande andel av skjutningarna fortfarande sker på en relativ liten yta. Fenomenet med skjutningar kommer att analyseras vidare i ett eget avsnitt.

3.7 Övergrepp i rättssak och olaga hot är något vanligare i riskområden

Två brottstyper som ingår i problembilden för kriminell påverkan på lokalsamhällen är övergrepp i rättssak och olaga hot (ej internetrelaterade). Detta för att de sannolikt påverkar benägenheten för de boende och verksamma i området att medverka i rättsprocessen och benägenheten att agera gränssättande mot normbrytande beteenden och kriminalitet.

Vad det gäller övergrepp i rättsak kan det noteras att PAI-värdena för kategorin riskområde är något högre än för de övriga två kategorierna (se tabell 9). Detsamma gäller olaga hot (ej internetrelaterade), vilket framgår av tabell 10.²⁵ Antalsmässigt är det dock färre brott som anmäls i kategorin riskområden jämfört med de övriga två kategorierna.

Tabell 9. PAI-värden samt antal övergrepp i rättsak per år 2019 – 2024 för utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Polismyndigheten, 2025.

Övergrepp i rätts-sak	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal
Utsatta områden	1,0 182	0,9 184	0,9 175	1,0 165	0,9 128	0,9 138
Riskområden	1,1 101	1,3 123	1,3 119	1,3 106	1,3 91	1,2 87
Särskilt utsatta områden	0,9 200	0,9 220	1,0 218	0,9 176	1,0 175	1,0 167

Tabell 10. PAI-värden samt antal olaga hot (ej internetrelaterade) per år 2019 – 2024 för utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Polismyndigheten, 2022 – 2025.

Olaga hot (ej in- ternetrelaterade)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal
Utsatta områden	1,0 1 326	1,0 1 366	1,0 1 307	0,9 1 190	1,0 1 219	1,0 1 198
Riskområden	1,1 740	1,2 774	1,2 806	1,2 710	1,2 709	1,2 674
Särskilt utsatta områden	1,0 1 507	0,9 1 474	0,9 1 471	0,9 1 312	0,9 1 293	0,9 1 252

Det är inga stora skillnader i PAI-värden mellan områdestyperna vilket indikerar att även om dessa brott verkar vara något vanligare i dessa områden utifrån anmälda brott per capita²⁶ så är det inte några tydliga koncentrationer i någon av de olika kategorierna, förutom möjligen i riskområdena.

3.8 Högre koncentration av "bilbränder" i riskområden

Skadegörelse genom brand i motorfordon (bilbränder) är en brottstyp som har varit vanligare i områden som bedömts som utsatta i någon form.²⁷ Den har tidigare förknippats med social oro och upplopp och har många gånger skett som en reaktion på polisingripanden. Fenomenet har minskat och förekommer inte lika ofta som för ett antal år sedan.

²⁵ Det är något annorlunda värden på PAI i denna lägesbild jämfört lägesbilden från 2023. Detta beror på att det är de områden som bedömdes som utsatta i lägesbilden 2023 som är utgångspunkten för beräkningarna ytan som ingår i beräkningarna för indexet. I lägesbilden 2023 var det den samlade ytan för de områden som bedömts som utsatta i någon form 2021. Det bedöms ej påverka den övergripande bilden.

²⁶ Se Lägesbild över utsatta områden 2021. A028.504/202, Polismyndigheten, s. 24.

²⁷ Se Lägesbild över utsatta områden 2021. A028.504/202, Polismyndigheten, s. 24.

Tabell 11. PAI-värden samt antal skadegörelse genom brand i motorfordon (bilbränder) per år 2019 – 2024 för utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Polismyndigheten, 2025.

<i>Skadegörelse genom brand i motorfordon</i>	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal	PAI antal
Utsatta områden	0,8 175	0,9 177	0,8 137	0,9 128	0,7 89	0,9 82
Riskområden	1,4 148	1,3 134	1,3 111	1,0 76	0,9 53	1,2 57
Särskilt utsatta områden	1,0 257	1,0 246	1,0 207	1,1 199	1,3 194	1,0 111

Det kan noteras även här att PAI-värdena för riskområden generellt sett är högre jämfört med de två andra områdeskategorierna, även om antalet bränder i utsatta och särskilt utsatta områden i absoluta tal är högre.

3.9 Små skillnader mellan graderna av utsatthet när det gäller skjutningar

Som framgick av det föregående stycket så är det tydliga skillnader i koncentrationer av anmälda brott i de områden som bedömdes som utsatta i någon form 2023 jämfört med de omgivande lokalpolisområdenas totala yta. Samma typ av analyser där de olika graderna av utsatthet jämfört med den totala ytan som alla de 59 utsatta områdena utgör, visar dock att skillnaderna mellan områdestyperna är betydligt mindre framträdande.

Tabell 12. PAI-värden skjutningar per år 2019 – 2024 för utsatta områden, riskområden samt särskilt utsatta områden. Polismyndigheten, 2025.

<i>Skjutningar</i>	2019	2020	2021	2022	2023	2024
	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI	PAI
Utsatta områden	0,6	1,0	1,0	1,2	1,4	1,1
Riskområden	1,1	1,1	0,8	1,0	1,1	1,5
Särskilt utsatta områden	1,2	1,0	1,1	0,8	0,6	0,7

PAI för de olika områdeskategorierna skiftar något. Det har sannolikt att göra med att det är färre skjutningar och att den variationen är större. Skillnaderna är av den karaktären att det är svårt att dra några säkra generella slutsatser, men en observation är att koncentrationen av skjutningar verkar ha minskat i de särskilt utsatta områdena de senaste åren. Det är dock viktigt att komma ihåg att tabell 12 ovan endast jämför koncentrationen av skjutningar mellan de tre kategorierna av områden medan tabell 8 ovan visar att koncentrationerna i samtliga bedömda områden är större än i de omgivande lokalpolisområdena. Fenomenet med skjutningar kommer att analyseras vidare genom att kombinera information om aktörerna i skjutningarna och var skjutningen inträffat.

3.10 Cylinderaktörerna förekommer i skjutningar

Under perioden 2022 – 2024 inträffade strax över 1 000 skjutningar i Sverige. Dessa skjutningar sker i princip över hela landet, men kopplingen till de utsatta områdena och cylinderaktörerna²⁸ är tydlig. Av de cirka 9 600 cylinderaktörerna som rapporterades in 2025, från såväl utsatta områden som icke utsatta områden, förekom ungefär 800 i minst en skjutning som målsägare eller misstänkt under åren 2022 – 2024, vilket motsvarar lite mer än 8 procent av samtliga cylinderaktörer. Motsvarande andel av cylinderaktörer som kom från de områden som bedömts som utsatta i någon grad 2023 var strax över 9 procent. Den mest förekommande aktörskategorin²⁹ i skjutningar är B-aktörer och den minst förekommande var D-aktörerna. Det var absolut vanligast att cylinderaktörerna, oavsett vilken kategori de bedömts tillhöra, förekom som misstänkta i skjutningarna. Ungefär 1 200 (vilket motsvarar ungefär 13 procent) av de inrapporterade cylinderaktörerna 2025 har förekommit i minst en skjutning sedan slutet av 2016.

3.11 Många skjutningar involverar cylinderaktörer

Ett annat sätt att se på cylinderaktörernas delaktighet i skjutningar är att se hur många ärenden³⁰ som involverar minst en cylinderaktör. Involvering illustrerat på detta sätt visar att under åren 2022 - 2024 är det strax över 1 000 ärenden som rör skjutningar i landet och något över 40 procent av dessa involverade minst en cylinderaktör som misstänkt eller målsägare. Det var vanligast att de förekom som misstänkta.

Tabell 13. Andel skjutningar 2022 – 2024 som involverar cylinderaktörer 2025 som misstänkta, målsägare eller både och. Polismyndigheten, 2025.

	Alla	Involverar cylinderaktör		Varav cylinderaktör;		
		Nej	Ja	Både som misstänkt och målsägare	Bara som misstänkt	Bara som målsägare
Andel skjutningar	100%	59%	41%	9%	22%	10%

Även om betydligt fler skjutningar kan kopplas till målsägare än till misstänkta personer, var det vanligast att de cylinderaktörer som förekom var misstänkta och inte målsägande i ärendena. Därutöver förekommer även skjutningar mot exempelvis objekt eller på platser som inte kan kopplas till en målsägare.

²⁸ Individer som kan kopplas till den kriminella påverkan i de områden som lokalpolisområdena identifierar. Cylinderaktörerna redovisas närmare i avsnitt 3.4 ovan.

²⁹ Aktörskategorierna är en indelning bland aktörerna efter bland annat strategisk förmåga. Se vidare avsnitten om Cylindermodellen och aktörerna i avsnitt 3.4 ovan.

³⁰ Så kallade k.nr.

3.12 Det är en hög geografisk koncentration

En skjutning kan inträffa i ett område som bedömts som utsatt i någon form eller någon annanstans i landet, det vill säga utanför dessa områden. 21 procent av skjutningarna under 2022 – 2024 har skett i ett område som bedömts som utsatt i någon form. Ytterligare 4 procent³¹ har skett nära ett sådant område och med det menas inom 200 meter från dess gräns.

Tabell 14. Andel skjutningar i landet och efter olika områdeskategorier per år 2022 – 2024 samt totalt för perioden. Andel som skett utanför området men inom + 200 meter från gränsen inom parantes. Polismyndigheten 2025.

Jämförelse skjutningar	2022	2023	2024	2022 – 2024	
				Antal	%
Hela landet	100%	100%	100%	1 056	100%
<i>Inte i beskrivna områden</i>	63% (-7%)	61 % (-4%)	64% (-6%)	661 (-63)	63% (6%)
<i>Alla beskrivna områden</i>	37% (+7%)	39% (+4%)	36% (+6%)	395 (+63)	37% (+6%)
- varav i:					
<i>Utsatta områden</i>	11% (+2%)	10% (<0,5%)	8% (+3%)	102 (+15)	10% (+1%)
<i>Riskområden</i>	5% (+2%)	4% (+1%)	6% (+1%)	49 (+13)	5% (+1%)
<i>Särskilt utsatta områden</i>	8% (+1%)	5% (-)	5% (+2%)	66 (+10)	6% (+1%)

I tabell 14 visas andelen skjutningar de senaste 3 åren som skett inom gränsen för samtliga områden som beskrivits vid inhämtningen 2025 och som har en cylinder, samt även delredovisat för de områden som bedömts som utsatta i någon grad vid bedömningen 2023. Siffrorna inom parantes visar på andelen skjutningar som skett inom 200 meter från gränsen till respektive typ av område (buffertzonen).

För att få en mer heltäckande bild av skjutningar kopplade till lokal kriminell påverkan och de utsatta områdena är det rimligt att beskriva några slutsatser utifrån både det aktörsbaserade perspektivet och de geografiska analyserna.

3.13 Skjutningar i områdena eller av cylinderaktörer utanför områdena

Eftersom en del skjutningar kan sakna uppgift om vilka som är involverade (som exempelvis misstänkta personer) och en del skjutningar kan ske i utsatta områden av aktörer som inte är registrerade i någon cylinder, är det rimligt att se hur stor andel av skjutningarna som antingen involverar minst en cylinderaktör eller som har skett i ett område som har bedömts som utsatt i någon grad.

³¹ Summeras andelarna för andelen skjutningar inom 200 meter från området så motsvarar det 3 procent. Differensen beror på matematiska avrundningsregler.

Tabell 15. Andel skjutningar 2022 – 2024 som kan kopplas till lokal kriminell påverkan på lokalsamhällen antingen genom involverad cylinderaktör eller platsen för skjutningen. Polismyndigheten 2025.

		Nej	Ja		
			<i>Kopplas till lokal kriminell påverkan genom att:</i>		
			<i>det involverar minst en cylinderaktör</i>	<i>det skett i område som beskrivits i inhämtningen och har en registrerad cylinder</i>	<i>det involverar minst en cylinderaktör och skett i ett område som beskrivits i inhämtningen och har en registrerad cylinder</i>
	Totalt				
Andel skjutningar	100%	39%	18%	20%	23%

I tabell 15 ovan framgår det att strax över 60 procent av alla ärenden som rör skjutningar involverar en cylinderaktör och/eller har skett i ett område som beskrivits i inhämtningen 2025³² och har en cylinder. Det är den vidaste kopplingen mot fenomenet med kriminell påverkan på lokalsamhället då den inkluderar aktörer från samtliga cylindrar och alla områden som beskrivits inklusive buffertzonen.

Den snävaste kopplingen (redovisas inte i tabell) som går att göra är att se endast på de områden som bedömdes som utsatta i någon form 2023 (utan buffertzona) och cylinderaktörer 2025 som kan kopplas till något av dessa områden. Utifrån denna snävare tolkning kan cirka en tredjedel av samtliga skjutningar under perioden 2022 – 2024 kopplas till kriminell påverkan på lokalsamhällen och ungefär 13 procent involverar minst en aktör och cirka 11 procent har skett inom ett sådant område. Ytterligare cirka 10 procent uppfyller båda de kriterierna, det vill säga att de har involverat minst en cylinderaktör och skett i ett område som bedömts som utsatt i någon grad.

De skjutningar som inträffar i Sverige sker inte enbart i de utsatta områdena, men kopplingen mellan skjutningar och inslag av lokal kriminell påverkan visar sig i tabellen ovan. Utöver det har även flera skjutningar som inträffat utanför de utsatta områdena en koppling till aktörer från dessa områden. Det förekommer alltså skjutningar som inte kan kopplas till det problem som denna lägesbild berör och skjutningar är på inget sätt endast ett problem som handlar om lokal kriminell påverkan. Förekomsten av en hög andel av ärenden som rör skjutningar visar dock på att dessa områden, och aktörer kopplade till dem, är intressanta för att arbeta med problematiken.

3.14 Explosivt våld eller s.k. sprängningar förekommer också

Utöver skjutningarna så förekom cirka 290 sprängningar i landet som också är en del av problematiken. Likt andra problem är dessa inte exklusiva för utsatta områden, men problemen med kriminell påverkan på lokalsamhällen utgör en pusselbit i denna problematik.

³² Inklusive en så kallad buffertzona på 200 meter utanför områdesgränsen.

Tabell 16 Antal sprängningar i landet och efter olika områdeskategorier 2023 - 2024. Polismyndigheten 2025.

Jämförelse sprängningar	2023	2024	2023 – 2024	
			Antal	%
Hela landet	100%	100%	290	100%
<i>Inte i beskrivna områden</i>	68% (-6%)	74% (-5%)	205 (-16)	71% (-6%)
<i>Alla beskrivna områden</i>	32% (+6%)	26% (+5%)	85 (+16)	29% (+6%)
- varav i				
Utsatta områden	6% (+2%)	1% (-)	11 (+3)	4% (+1%)
Riskområden	6% (-)	4% (-)	14 (+0)	5% (+0%)
Särskilt utsatta områden	7% (+1%)	9% (+2%)	23 (+4)	8% (+1%)

I tabellen ovan visas antalet sprängningar de senaste två åren som skett inom gränsen för samtliga områden som beskrivits vid inhämtningen med koppling till en cylinder samt även utbrutet på de områden som bedömdes som utsatta i någon grad vid bedömningen 2023. Siffrorna inom parantes visar på antalet sprängningar som skett inom 200 meter från gränsen till respektive typ av område. Data finns inte tillgänglig för samma tidsperiod som för skjutningar och därför är inte samma analyser möjliga.

Den bild som framträder är att sprängningar också har en koppling till kriminell påverkan på lokalsamhällen eftersom nästan en tredjedel av dessa sker i områden som blivit beskrivna i relation till problematiken. Däremot är kopplingen inte lika tydlig till de områden som blev bedömda som utsatta i den nationella lägesbilden 2023. Ett något annat mönster kan antyda andra motiv eller syften med sprängningarna och cirka två tredjedelar av dessa riktar sig mot bostadshus och ytterligare över 10 procent riktar sig mot företag eller företagslokaler.

4 Bedömning av områden 2025

4.1 Justering av områdesgränser

Noa ansvarar för att utveckla de metoder som används för inhämtning av lokala lägesbilder samt bedömningen av utsatta områden. Arbetet med att kartlägga och lägesfölja områden utsatta för lokal kriminell påverkan har bedrivits i 10 år. Från det år ett område har bedömts som utsatt har området behållit det ursprungliga namnet och områdesgränserna i syfte att möjliggöra planering och uppföljning. För vissa områden innebär det att de har behållit beslutade områdesgränser och namn sedan arbetets start 2015.

Fördjupad och mer precis kunskap samt i vissa fall även en förändrad situation i delar av utsatta områden har lett till att lokalpolisområdena har lyft behov av att justera områdesgränser. Områden inom större utsatta områden kan ha olika förutsättningar och därmed kräva olika insatser. Genom bättre precision i kartan över utsatta områden kan insatser riktas mer effektivt. Genom att bryta ut områden som tillhört större utsatta områden, till egna områden, kan områden som utvecklas positivt framöver tydligare identifieras och tas bort tidigare.

Justering av områdesgränser (för områden som klassificerades som utsatta i någon grad år 2023) innebär att vissa utsatta områden delas upp i två eller flera områden och att vissa områden har fått mer preciserade områdesgränser. Vid justering av områdesgränser som innebär att ett område delats upp i två eller flera områden, har områdena bedömts var för sig. I bild 3, 4 och 5 nedan illustreras fiktiva exempel.

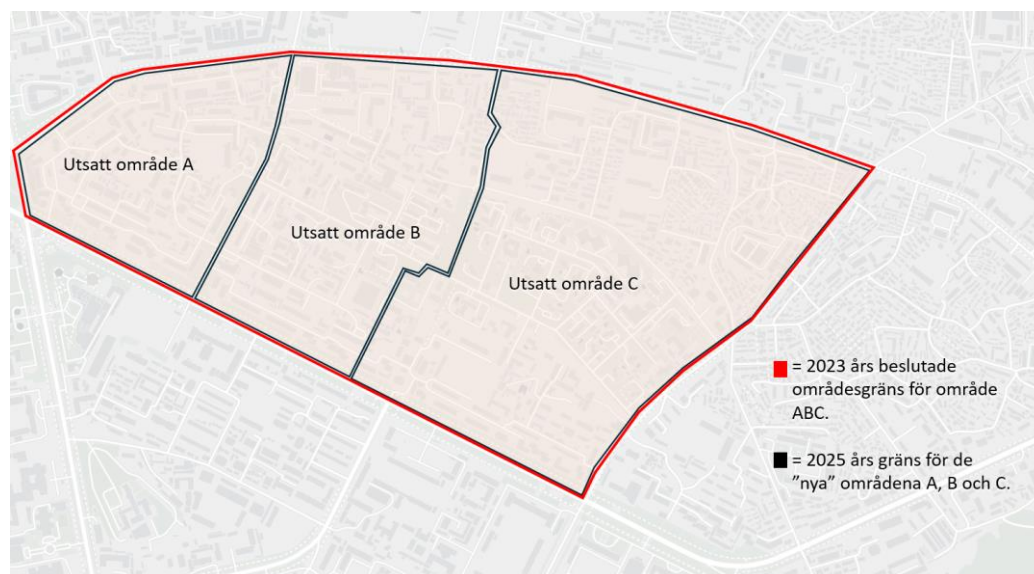

Bild 3. Det fiktiva utsatta området "ABC" justeras från ett utsatt område till tre utsatta områden (de "nya" områdena ges namnen A, B och C). De tillhör fortfarande samma geografi som det tidigare större utsatta området. Detta skapar en antalsmässig ökning. Den röda gränsen illustrerar den tidigare områdesgränsen och de svarta gränserna illustrerar de nya områdesgränserna.

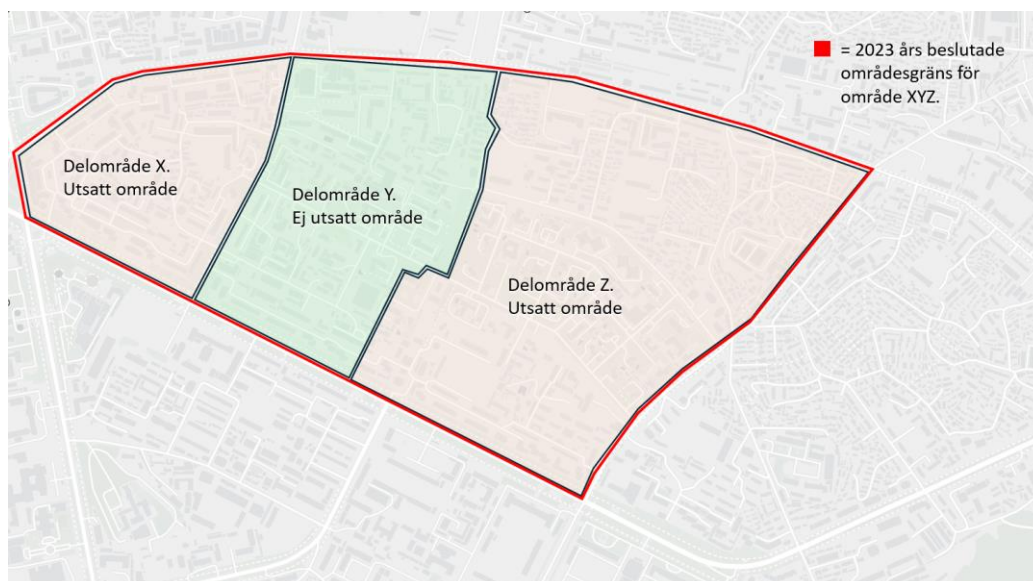

Bild 4. Det fiktiva utsatta området XYZ delas upp i tre områden och bedöms områdesvis. Områdena X och Z bedöms som utsatta områden och område Y bedöms inte uppfylla kriterierna för utsatt område eller särskilt utsatt område och tas bort. Det medför en antalsmässig ökning från ett utsatt område till två, samtidigt som den geografiska ytan minskar.

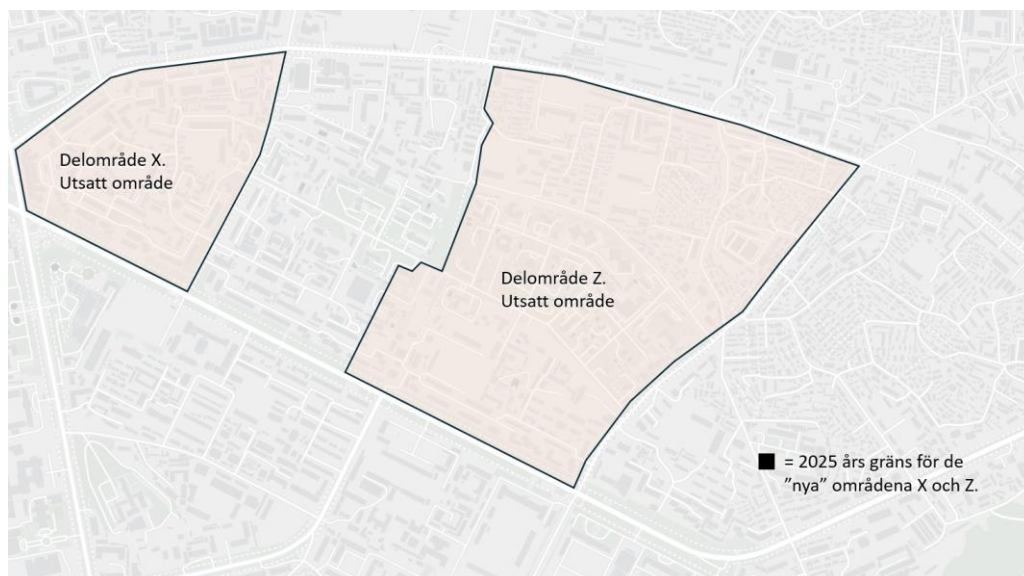

Bild 5. Områdena X och Z utgör 2025 två utsatta områden. Utvecklingen i X och Z är framöver inte beroende av varandra för att en förbättrad situation i ett av områdena ska kunna identifieras tidigare och tydligare.

Genom att vissa områden delas i två eller flera områden skapas högre precision i kartan. Det innebär att situationen i dessa områden framöver tydligare kan följas och uppmärksammas. Det möjliggör att om situationen i ett mindre område förbättras och inte längre uppfyller kriterierna för ett utsatt område så kan det bedömas som ej utsatt. Skillnaden mot tidigare är att det då krävdes att hela området skulle ha uppvisat en sådan förbättrad situation (vilket utöver det lokala behovet av justeringar även försvårade en nationell uppföljning av positiva resultat). Det är viktigt att nämna att trots justering av områdesgränser, där vissa områden nu blir två eller flera områden, är den totala geografiska ytan och antalet invånare dock stabil jämfört med tidigare.

4.2 Kategorin riskområde tas bort från de nationella bedömningarna

Utöver arbetet med att se över områdesgränser har kategorierna och kriterierna setts över. Sedan 2015 har tre nivåer av utsatthet använts, *utsatt område*, *riskområde* och *särskilt utsatt område*. Översynen resulterade i att kategorin *riskområde* tas bort i de nationella bedömningarna och att områden nu bedöms som *utsatta områden* eller *särskilt utsatta områden*.

Kriterierna för kategorin riskområde var *ett område som når upp till alla kriterier för ett utsatt område, men som inte riktigt når upp till att vara ett särskilt utsatt område. Det skulle finnas en överhängande risk att ett område kommer att utvecklas till ett särskilt utsatt område om inte tillräckliga resurser sattes in för att stävja utvecklingen*. Utifrån att många riskområden bedömts utgöra riskområden kontinuerligt under flera år, några sedan 2015 (se bilaga 2), kan det inte efter att tiden passerat ses som att risken är överhängande för att områdena kommer att utvecklas till särskilt utsatta områden.

Kategorin riskområde har även på grund av dess namn ibland missuppfattats som ett ej utsatt område som riskerar att bli ett utsatt område. Nivån riskområde har därutöver inte haft en avgörande roll för lokalpolisområdenas prioritering eller resursallokering. Det som några lokalpolisområden beskrivit inför arbetet med att se över kategorierna, är att kategorin riskområde fungerat som en varningsklocka i de fall området tidigare bedömdes som utsatt område och gått i fel riktning, eller omvänt att det kunnat ses som ett kvitto på att området gått åt rätt håll, det vill säga från att tidigare bedömts som särskilt utsatt område till att gå ner till nivån riskområde. Lägesbilderna kommer fortsatt att innehålla trendriktningar för varje område som kan utgöra grund för extra prioritering och resurser för kategorierna utsatta områden och särskilt utsatta områden som visar på en negativ utveckling.

I lägesbilden 2023 bedömdes 15 av 59 områden som riskområden. Att kategorin riskområde inte längre används vid de nationella bedömningarna innebär att *utsatta områden* antalsmässigt ökar. Detta då inget av de tidigare riskområdena bedömts nå upp till kriterierna för särskilt utsatt område i årets bedömning. Kriterierna för utsatta- och särskilt utsatta områden har uppdaterats för att passa in utifrån att kategorin riskområde tas bort, men också som en effekt av en delvis annan lägesbild kring lokal kriminell påverkan sedan starten 2015.

DEFINITION UTSATTA OCH SÄRSKILT UTSATTA OMRÅDEN 2025

Utsatta och särskilt utsatta områden är geografiskt avgränsade platser i en boendemiljö där problembilden är påtaglig.

Ett **utsatt område** karaktäriseras av låg socioekonomisk status och kriminell påverkan på lokalsamhället. Inflytandet från kriminella aktörer yttrar sig i den sociala kontexten, genom påverkan av normer, värderingar och beteenden, snarare än genom en utstuderad avsikt från de kriminella aktörerna att ta makt över eller kontrollera området. Detta framträder genom att boende och andra aktörer i området medvetet eller omedvetet anpassar sig till de kriminella aktörerna, exempelvis genom en tystnadskultur. Påverkan kan utgöras av direkta påtryckningar, till exempel genom hot och utpressning, eller indirekta genom offentliga våldshandlingar som riskerar att skada tredje person, narkotikahandel som bedrivs öppet eller genom ett utåtagerande missnöje mot det offentliga samhället och dess representanter. Följden av detta blir att de boende i området upplever otrygghet, vilket i sin tur leder till en minskad benägenhet att anmäla brott och medverka i rättsprocessen. Läget bedöms som allvarligt.

Vidare kan det förekomma systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär vidare att det kan vara svårt för polisen att fullfölja sitt uppdrag i området, utan anpassning av arbetssätt eller utrustning. Utvecklingen har ofta skett genom en normaliseringsprocess, vilket har medfört att polisen och de boende undervärderar det kriminella tillståndet i området. I området sker rekrytering och insocialisering av barn och unga till organiserad kriminalitet.

Ett **särskilt utsatt område** har förutom det som beskrivs ovan omfattande och återkommande inslag av ett eller flera av nedanstående kriminella tillstånd³³:

- Parallella samhällsstrukturer som utmanar samhällets funktionalitet
- Våld i offentlig miljö som riskerar att skada tredje person
- Extremism, såsom systematiska kränkningar av religionsfriheten eller starkt fundamentalistiskt inflytande, vilket begränsar människors fri- och rättigheter. Detta har tidigare även omfattat att boende i området reser till konfliktområden för att delta i strid. Andra tecken kan exempelvis vara att det finns tecken på extern påverkan för att stärka misstroendet mot svenska myndigheter och deras agerande mot minoritetsgrupper.
- En hög koncentration av kriminella.
- Kraftigt påverkade möjligheter för polis och/eller andra samhällsaktörer att verka i området.
- En utpräglad tystnadskultur som leder till en obenägenhet att delta i rättsprocessen som anmälare av brott, vittnen och målsägare.
- Rekrytering och insocialisering av barn och unga i organiserad kriminalitet.

Läget i ett särskilt utsatt område anses vara akut. Om det finns andra utsatta områden i närheten av ett särskilt utsatt område är det ytterligare en försvårande omständighet. Med dessa förutsättningar ökar risken för samverkan mellan kriminella personer eller nätverk i de olika områdena.

³³ Gerell, M., Hallin, P.O., Nilvall, K. och Westerdahl, S., 2020. *Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. Malmö universitet.)

4.3 Ett område tillkommer och ett område bedöms som ej utsatt

2025 ökar antalet områden utsatta för lokal kriminell påverkan från 59 till 65, men endast ett område är nytt och ett område är inte längre bedömt som utsatt. Därutöver är 5 delområden (områden som tidigare ingått i ett större utsatt område) borttagna då de inte bedöms uppfylla kriterierna för utsatthet. De andra antalsmässigt tillkommande områdena är inte nya i sig utan ett resultat av den uppdelning som förklarades under 4.1. Överlag kan problematiken beskrivas som stabil och i vissa avseenden som positiv.

Vid föregående bedömning 2023 bedömdes 59 områden som utsatta i någon grad.³⁴ Av dessa 59 områden kvarstår 58 som utsatta eller särskilt utsatta efter 2025 års bedömning. Av dessa 58 områden har 7³⁵ områden delats upp i två eller flera områden. Detta medför en antalsmässig ökning av 2023 års 59 områden till 64 områden i år. Områdesgränserna för dessa sju områden har justerats och delats upp för att bättre spegla situationen i området.

Utöver justeringar av större sammanhängande områden som medför antalsmässig ökning, tillkommer ett nytt område i 2025 års bedömning, Granängsringen i Tyresö kommun i lokalpolisområde Nacka, polisregion Stockholm. Området Andersberg i lokalpolisområde Halmstad i polisregion Väst bedöms som ej utsatt område. Det innebär sammantaget att antalet utsatta områden 2025 uppgår till 65 områden.

Antalet lokalpolisområden (LPO) med utsatta områden har legat stabilt sedan 2015. Den skillnad som syns i tabellen nedan beror på att LPO Malmö Syd sedan 2023 har delats upp i tre nya LPO, vilket gör att antalet LPO med utsatta områden antalsmässigt ökade.

Tabell 17. Antal utsatta områden och lokalpolisområden 2014 – 2025. Polismyndigheten, 2025.

	2014	2015	2017	2019	2021	2023	2025
Antal utsatta områden	55	53	61	60	61	59	65
Antal LPO med utsatta områden	32	33	32	32	33	32	33

Det är samma antal kommuner med utsatta områden 2025 som vid bedömningen 2023 (29). Ett nytt utsatt område har tillkommit 2025 och det förekommer även i en ny kommun³⁶ (Tyresö kommun), och det är i år en kommun som inte längre har något utsatt område (Halmstad kommun). 2025 års bedömning kännetecknas av ytterligare stabilitet och där graden av utsatthet på det stora hela även bedöms ha minskat.

³⁴ Utsatt område, riskområde eller särskilt utsatt område

³⁵ Bergslagen: Oxhagen/Varberga delas i två: Oxhagen, Varberga. Stockholm: Rinkeby-Tensta delas i tre: Rinkeby, Tensta, Hjulsta. Rissne-Hallonbergen delas i två: Rissne och Hallonbergen. Ronna/Lina/Geneta delas i tre: Ronna, Lina, Geneta. Hässelby-Vällingby delas i fyra områden (*Hässelby Gård, Hässelby strand, Grimsta och Smedshagen*). Syd: Holma/Kroksbäck/Bellevuegården delas upp i två områden (*Holma/Kroksbäck* och *Bellevuegården/Lorentzborg*). Väst: Hässleholmen/Hulta delas i två: *Hässleholmen* och *Hulta*.

³⁶ Området är Granängsringen och är inget nytt område i inhämtningsuppdraget som Polismyndigheten genomför årligen. Området har en sedan tidigare känd problematik som bestått över tid, men har ej tidigare nått upp till en nivå som gör att det kategoriserats som utsatt.

Inget tidigare riskområde eller utsatt område från 2023 bedöms uppfylla kriterierna för ett särskilt utsatt område 2025. Av de 15 områden som tidigare klassificerades som riskområden, är det endast ett område som har haft en negativ trend (se tabellen nedan). Dock inte till den grad att det uppnår kriterierna för ett särskilt utsatt område. Alla övriga tidigare riskområden har haft en stabil eller positiv trend och bedöms nu på den lägre nivån, utsatt område. Flera av de tidigare riskområdena hade 2025 bedömts att hamna på den lägre nivån, utsatt område, även om den högre kategorin riskområde inte hade tagits bort.

Tabell 18. Antal särskilt utsatta områden, tidigare riskområden och utsatta områden 2025 jämfört med 2023.

Grad av utsatthet	Särskilt utsatt område 2025 (2023)	Riskområde (2023)	Utsatt område 2025 (2023)	Totalt antal områden 2025 (2023)
Antal	19 (17)	0 (15)	46 (27)	65 (59)

Den nationella lägesbilden 2025 utgörs av 46 utsatta områden och 19 särskilt utsatta områden. Det totala antalet utsatta områden är 65. I tabellen kan det se ut som en negativ utveckling, men som tidigare nämnts har det endast tillkommit ett nytt område och ett område har tagits bort. Anledningen till att siffrorna skiljer sig åt jämfört med 2023 (totalt 59 områden) beror på en förändrad och förbättrad lägesbild lokalt där två stycken särskilt utsatta områden har delats upp³⁷ och ett par riskområden³⁸ har delats upp i två områden. Som beskrivet tidigare är det också flera delar av områden i år som tidigare har ingått i ett utsatt område eller särskilt utsatt område, som nu inte längre bedöms som utsatta och därmed inte längre ingår i något utsatt område 2025.

Nedan följer en sammanställning av samtliga områden som inkluderas i den nationella lägesbilden samt hur graden av utsatthet har bedömts 2025. Först beskrivs de områden som tidigare har bedömts som utsatta eller tillhört ett utsatt område och som inte längre bedöms som utsatta 2025. Längst ned i tabellen visas även vilka områden som har delats upp.

Pilarna i högerkanten av tabellen beskriver trenden för området sedan föregående år och är baserad på förändring av problemnivå utifrån svaren av metodstödsfrågorna. En uppåtgående pil signalerar en positiv trend, en rak pil en stabil trend och en nedåtgående pil en negativ trend. Det är också markerat vilka områden som tidigare var bedömda som riskområde (RO), men som 2025 bedömts som utsatt område.

³⁷ Rinkeby/Tensta och Ronna/Geneta/Lina i region Stockholm

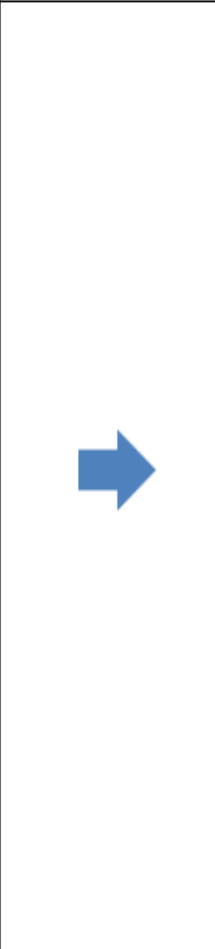
³⁸ Oxhagen/Varberga i region Bergslagen och Rissne/Hallonberg i region Stockholm

Tabell 19. Sammanställning av de områden som inkluderas i den nationella lägesbilden samt hur graden av utsatthet har bedömts. De visas utifrån region, områdesnamn och lokalpolisområde. Riktningen på pilen indikerar förändringen sedan föregående år (2024) utifrån svaren på de 80 metodstödsfrågorna. Pil uppåt visar en positiv trend, pil nedåt en negativ trend och pil framåt en stabil trend.

Region	Ej längre bedömt som utsatt område
Väst	Andersberg, Halmstad (tidigare UO)
Region	Områden som bedöms som ej utsatta, som tidigare tillhört ett utsatt område
Stockholm	Smedshagen (Ingick 2023 i Hässelby/Vällingby)
Stockholm	Hässelby strand (Ingick 2023 i Hässelby/Vällingby)
Stockholm	Grimsta (Ingick 2023 i Hässelby/Vällingby)
Väst	Hulta (Ingick 2023 i Hässleholmen/Hulta)
Syd	Bellevuegården (Ingick 2023 i Holma/Kroksbäck/ Bellevuegården)

Region	Utsatta områden	Utveckling
Stockholm	Hagalund, Solna	
Stockholm	Rissne, Solna (RO 2023)	
Stockholm	Tureberg, Sollentuna (RO 2023)	
Stockholm	Storvreten, Botkyrka	
Stockholm	Lina, Södertälje	
Stockholm	Hagsätra/Rågsved, Farsta	
Stockholm	Hässelby Gård, Vällingby	
Väst	Kronogården/Lextorp Norra, Östra Fyrbodalen (RO 2023)	
Öst	Skiftinge, Eskilstuna	
Öst	Årby, Eskilstuna	
Öst	Hageby, Norrköping	
Stockholm	Brandbergen, Haninge-Nynäshamn	
Stockholm	Vårberg, Skärholmen	
Stockholm	Finnsta, Järfälla	
Stockholm	Fisksätra, Nacka	
Stockholm	Fornhöjden, Södertälje (RO 2023)	
Stockholm	Sigtuna/Valsta, Sollentuna (RO 2023)	
Stockholm	Saltskog, Södertälje	
Stockholm	Sångvägen, Järfälla	
Stockholm	Hallonbergen, Solna (RO 2023)	
Stockholm	Vårby, Huddinge	
Stockholm	Skogås, Huddinge	

Stockholm	Grantorp/Visättra, Huddinge	
Stockholm	Jordbro, Haninge-Nynäshamn	
Stockholm	Granängsringen, Nacka (Ny)	
Bergslagen	Tjärna Ängar, Borlänge (RO 2023)	
Bergslagen	Oxhagen, Örebro (RO 2023)	
Bergslagen	Varberga, Örebro (RO 2023)	
Mitt	Bäckby, Västerås	
Mitt	Gottsunda, Uppsala/Knivsta (RO 2023)	
Väst	Biskopsgården, Storgöteborg, Hisingen (RO 2023)	
Väst	Hisings Backa, Storgöteborg, Hisingen	
Väst	Tynnered/Grevegården/Opaltorget, Storgöteborg Syd (RO 2023)	
Öst	Fröslunda, Eskilstuna	
Öst	Navestad, Norrköping	
Öst	Råslätt, Södra Vätterbygden	
Syd	Gamlegården, Kristianstad	
Syd	Karlslund, Landskrona	
Syd	Holma/Kroksbäck, Hyllie (RO 2023)	
Syd	Södra Sofielund/Seved, Malmö City (RO 2023)	
Syd	Araby, Växjö (RO 2023)	
Syd	Dalhem/Drottninghög/Fredriksdal, Helsingborg (RO 2023)	
Stockholm	Bredäng, Skärholmen	
Stockholm	Hjulsta, Järva	
Syd	Söder, Helsingborg (RO 2023)	
Väst	Gårdsten, Storgöteborg Nordost	

Region	Särskilt utsatta områden	Utveckling
Stockholm	Alby, Botkyrka	
Stockholm	Fittja, Botkyrka	
Syd	Nydala/Hermosdal/Lindängen, Fosie	
Stockholm	Hallunda/Norsborg, Botkyrka	
Stockholm	Ronna, Södertälje	
Stockholm	Geneta, Södertälje	
Stockholm	Hovsjö, Södertälje	
Stockholm	Husby, Järva	
Stockholm	Rinkeby, Järva	
Stockholm	Tensta, Järva	
Bergslagen	Vivalla, Örebro	
Väst	Bergsjön, Storgöteborg Nordost	
Väst	Hjällbo, Storgöteborg Nordost	
Väst	Lövgärdet, Storgöteborg Nordost	
Väst	Hässleholmen, Borås	
Öst	Skäggetorp, Linköping	
Syd	Rosengård, Rosengård	
Väst	Norrby, Borås	
Väst	Hammarkullen, Storgöteborg Nordost	

Region	Nya områdesindelningar (tidigare områdesnamn inom parantes)
Stockholm	Hallonbergen (<i>Rissne/Hallonbergen</i>)
Stockholm	Rissne (<i>Rissne/Hallonbergen</i>)
Stockholm	Hässelby Gård (<i>Hässelby/Vällingby</i>)
Stockholm	Lina (<i>Ronna/Geneta/Lina</i>)
Stockholm	Geneta (<i>Ronna/Geneta/Lina</i>)
Stockholm	Ronna (<i>Ronna/Geneta/Lina</i>)
Stockholm	Rinkeby (<i>Rinkeby/Tensta</i>)
Stockholm	Tensta (<i>Rinkeby/Tensta</i>)
Stockholm	Hjulsta (<i>Rinkeby/Tensta</i>)
Väst	Hässleholmen (<i>Hässleholmen/Hulta</i>)
Bergslagen	Oxhagen (<i>Oxhagen/Varberga</i>)
Bergslagen	Varberga (<i>Oxhagen/Varberga</i>)
Syd	Holma/Kroksbäck (<i>Holma/Kroksbäck/Bellevuegården</i>)

När det gäller utvecklingen i områdena utifrån problemnivån i metodstödet är det sammanlagt 12 av 47³⁹ utsatta områden som har utvecklats i en positiv riktning sedan föregående år, medan 4 av 47 stycken har utvecklats i en negativ riktning.⁴⁰ Övriga 31 områden har en stabil trend.

Gällande de 15 områden som tidigare var bedömda som riskområden är det endast ett av dessa områden som har en negativ trend medan övriga har en stabil (11) eller positiv (3) trend. Inget av dessa tidigare riskområden har i årets bedömning bedömts som särskilt utsatt. Vad gäller den sista kategorin, särskilt utsatta områden, är det 3 av de 19 områdena som visar på en positiv utveckling, medan det är 2 områden som visar på en negativ utveckling. Det är färre områden i år jämfört med förra bedömningen 2023, som har en negativ trend (6 jämfört med 10).

4.4 Sammanfattning och analys av situationen

Sedan 2019 har antalet utsatta områden fluktuerat endast med några få ental. Det är vissa områden som har funnits med sedan starten av detta arbete, några har tillkommit och några

³⁹ Ett av dessa bedöms ej heller som utsatt längre (Andersberg).

⁴⁰ Vid 2023 års bedömning var det 6 av de 28 utsatta områdena som hade en positiv utveckling och 6 som hade en negativ utveckling.

har tagits bort. I årets bedömning har ett område tagits bort helt, medan ett nytt område har tillkommit. Som nämnt ingår kategorin riskområde från och med 2025 inte längre i de nationella bedömningarna. Vid bedömningen av områden i år har inget av de tidigare riskområdena bedömts som särskilt utsatta. Det ska även påpekas att flera av de områden som tidigare bedömdes som riskområden, skulle bedömts som 'utsatt område' även om kategorin riskområde hade funnits kvar, eftersom de visat på en positiv utveckling.

Som tabellen ovan med nya områdesindelningar visar, har dessutom flera områden delats upp i geografiskt mindre delar och där några har skiljts av från de utsatta områden som de tidigare har tillhört, och bedömts som ej utsatta. Sammantaget visar resultatet av bedömningarna att situationen kring utsatta områden och lokal kriminell påverkan är stabil, och visar även i vissa avseenden en positiv utveckling.

Den förbättrade situationen sedan 2021 med minskat våld och hot mot poliser syns även i årets bedömning. Det är ett fåtal lokalpolisområden som beskriver dessa problem och svårigheter för polisen att verka i områdena. Problemet verkar i år vara på en ytterligare lägre nivå jämfört med tidigare år, även om det fortfarande förekommer. Det är istället andra utmaningar som blivit mer framträdande. Det kan vara tillväxt av den kriminella miljön, exempelvis i form av ökad nyrekrytering och en mer organiserad kriminalitet med högre grad av penningtvätt och inblandning i den legala ekonomin.

De återkommande upploppen som förknippades med begreppet "social oro" tidigare är också fortsatt sällsynta. Vid föregående lägesbild 2023 beskrevs de så kallade "påskupploppen" som visade på en förmåga och beredskap i vissa utsatta områden att snabbt kunna samla många människor och skapa problem, oordning och våld. Angrepp på polis, skadegörelse mot parkerade polisfordon förekommer dock, men fortsatt på en lägre nivå generellt över landet. Den tidigare beskrivna strategin från de kriminella nätverken, att hålla nere denna typ av kriminell påverkan⁴¹, i syfte att minska polisens insyn och inblandning i området, verkar fortsatt gälla.

Även den synliga narkotikahandeln har fortsatt att minska, vilket är ett mönster och en utveckling som fortsatt sedan 2021. Flera lokalpolisområden har lyft att det dels beror på ökad digitalisering, där det blivit vanligare att köpare och säljare möts upp samt att det i vissa fall även sker så kallad "utkörning", dels att kamerabevakning bidragit till att narkotikahandeln har förflyttats och blivit mindre synlig.

Som tidigare redovisats i rapporten finns det fortsatt tydliga kopplingar mellan skjutningar i kriminella miljöer och de områden som bedömdes som utsatta 2023. Även om problemen i hög grad är koncentrerade till utsatta områden är de inte avgränsade till endast dessa områden. Det är dock rimligt att se områdena som platser där denna typ av händelser är mer vanligt förekommande och därmed kan framstå som ett nav eller en motor i en kriminell miljö. Innebörden är att områdenas karaktär verkar främja framväxten av normbrytande beteende och kriminalitet. Denna aspekt innebär att grogrunden för problematiken oftast ligger utanför Polismyndighetens primära uppdrag, men de problem som växer fram blir dock Polismyndighetens uppgift att hantera. De tidigare beskrivna livsvillkoren och den strategiska kartan är en bra utgångspunkt för att identifiera platser och områden där det finns grogrund

⁴¹ Se Lägesbild över utsatta områden. Regeringsuppdrag 2023. A658.585/2023. Polismyndigheten.

för problem och där samverkan mellan polis och kommun samt andra aktörer ger mer effektiva förutsättningar att bekämpa och förebygga problem och kriminalitet.

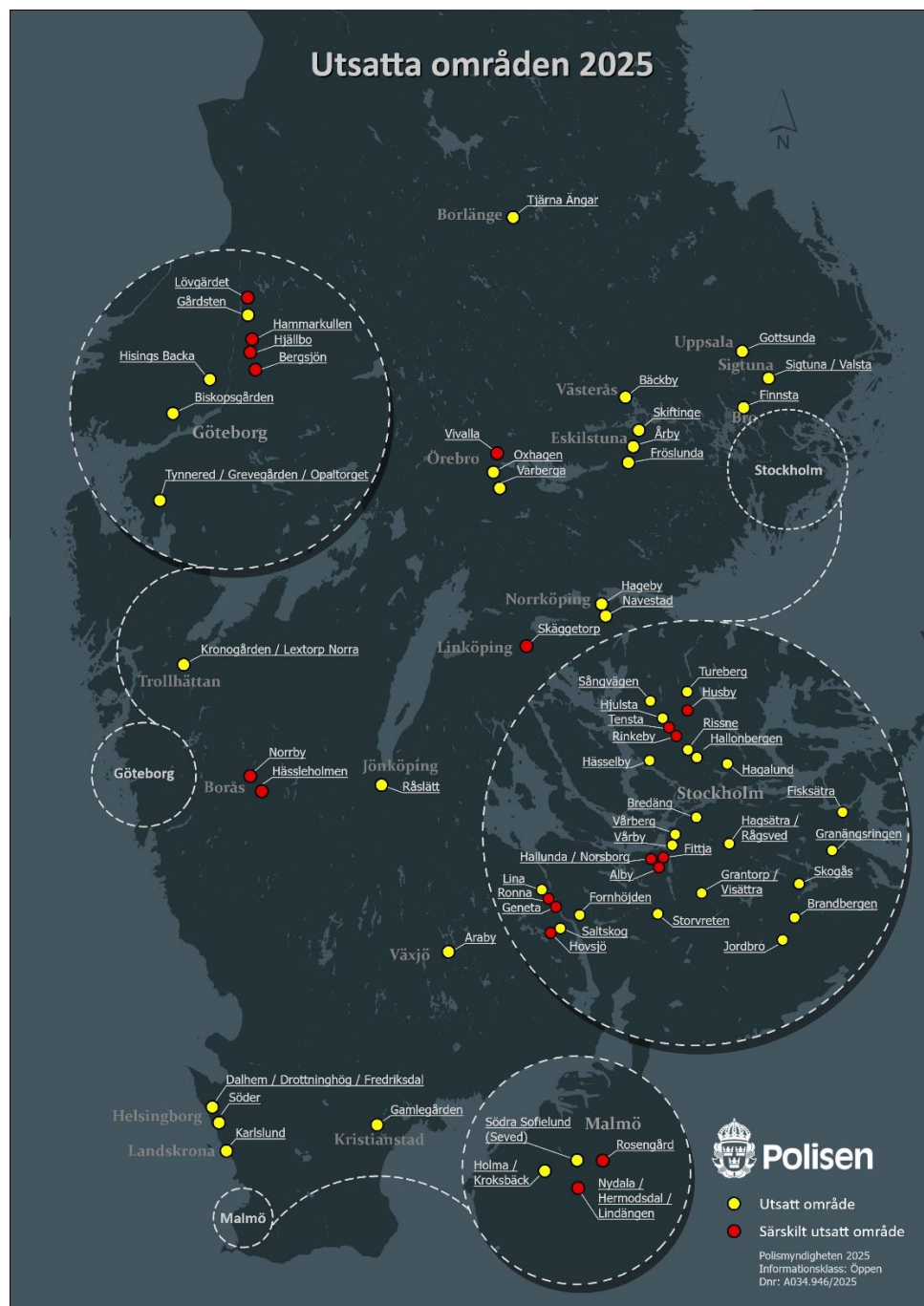

Bild 6. Geografisk fördelning av utsatta och särskilt utsatta områden 2025 i beskuren Sverige-karta.

Även om de områden som bedömts som utsatta i någon grad även i årets lägesbild är lokaliserade i de södra och mellersta delarna av landet, finns det inslag av problematiken även i norra Sverige. En del av dessa områden har inslag av samverkan med aktörer som är cylinderaktörer i områden som bedömts som utsatta i någon grad. En återkommande observation i denna, och tidigare nationella lägesbilder, är att problematiken är koncentrerad till, men inte avgränsad till, de områden som bedöms som utsatta.

5 Polisiära åtgärder och det fortsatta arbetet

Polismyndigheten har tidigare haft en strategi för arbetet i utsatta områden⁴². Under 2023 beslutades att strategin skulle upphöra att gälla då Polismyndigheten inte ansåg att det polisiära arbetet som bedrivs i de utsatta områdena särskiljer sig i innehåll från annan polisiär verksamhet, utan snarare handlar om samma åtgärder, men med en högre intensitet och långsiktighet. En framgångsfaktor för att kunna bedriva arbetet mot kriminell påverkan generellt, och i utsatta områden specifikt, är den omfattande inhämtning och det lägesbilsarbete som bedrivs inom ramen för inhämtningen som den nationella lägesbilden vilar på. Syftet med detta arbete är främst att bidra till strukturerade lokala lägesbilder som möjliggör planering av aktiviteter, som i sin tur syftar till att reducera effekterna av kriminell påverkan lokalt, regionalt och nationellt.

Innebörden av att den nationella strategin (med tillhörande regionala åtgärdsplaner) har upphört är att Polismyndigheten inte längre specifikt följer åtgärder i de områden som bedömts som utsatta i någon form. Problematiken i utsatta områden påverkar inte enbart de geografiska ytor som kategoriseras som utsatta, som nämnts i föregående avsnitt, utan även områden utanför dessa. Brottsligheten och åtgärderna sker därför inte heller geografiskt avgränsat från övriga områden, vilket är anledningen till att redogörelsen, likt lägesbilden 2021 och 2023, även omfattar åtgärder av mer generell karaktär. I detta avsnitt lyfts därför polisiära åtgärder som bedöms vara väl lämpade för att bekämpa lokal kriminell påverkan.

Den lokala problembilden styr vilka åtgärder och arbetsmetoder som bör användas. Det gäller såväl i ett utsatt område som i lokalsamhället i övrigt. Arbetet bedrivs kunskapsbaserat och problemorienterat. Områdespolisens kontaktskapande och förtroendeskapande arbete är därför centralt. I lägesbilden för 2021 framhölls att ”åtgärder som är särskilt viktiga för att stärka förmågan att hantera den lokala problembilden i utsatta områden är rekrytering av områdespoliser”. Områdespoliser är en viktig del av den synliga närvaron och bedriver ett planerat brottsförebyggande arbete. Områdespolisernas arbete med samverkan, närvaro och proaktivt arbete bedöms ha god effekt på såväl brottsligheten som tryggheten och medför även ett ökat förtroende för polisen. I samband med den nationella uppföljningen av det brottsförebyggande arbetet för 2025 framkommer att tillväxten av områdespoliser har ökat. Det lokala arbetet har ett större fokus på att förhindra nyrekrytering av unga än tidigare. De erfarenheter som Polismyndigheten har identifierat är bland annat att när områdespoliser är etablerade upprättas en bättre lägesbild av ungdomsmiljön, vilket skapar förutsättningar för ett proaktivt arbete tillsammans med olika samverkansaktörer.

Andra åtgärder som vidtagits av myndigheten med koppling mot lokal kriminell påverkan är arbetet med preventiva vistelseförbud och tillfälliga säkerhetszoner.

I lägesbilden 2021⁴³ konstaterade Polismyndigheten att flera lokalpolisområden med utsatta områden beskrev hur åtgärder genomfördes inom ramen för Fasmodellen. Modellen är ett långsiktigt koncept för att planera och kommunicera de satsningar och åtgärder som genomförs i socialt utsatta områden och är introducerad av Brottsförebyggande rådet (se bild 7 nedan).

⁴² Polismyndighetens strategi för arbetet i utsatta områden, PM 2018:26.

⁴³ Polismyndigheten (2021). Lägesbild över utsatta områden 2021. Regeringsuppdrag 2021. A028.504/2021, s. 37.

	Fas 1	Fas 2	Fas 3
Områdeskaraktäristika	• Synliga problem. • Otrygghet. • Lågt förtroende för polis och rättsväsende. • Få vittnar/lämnar information. • Begränsat utrymme för fotpatrullering. • Förtroendeskapande och trygghetsskapande arbete. • Arbetet är händelsestyrt.	• Polis/andra samhällsaktörer kan vistas obehindrat i området igen. • Det händelsestyrda arbetet tar mindre tid. • Förbättrat förtroende. • De synliga problemen har minskat. • Risk för att prioriteringar riktas mot andra områden.	• Området upplevs som lugnare. • Polisen har en bättre dialog med boende i området. • Förbättrat informationsflöde.
Mål	• Polis/andra samhällsaktörer vistas på ett naturligt sätt i området. • Förtjäna ett förtroende hos de boende i området.	• Förbättra relationen till boende i området. • Öka informationsflödet. • Reducera brottslighet/problem i området. • Etablera en bred samverkan för att arbeta mot problems orsaker.	• Fokusera på den mindre synliga brottsligheten.
Åtgärder	• Öka närvaro i området. • Polisen och kommunen arbetar med det som medborgarna upplever som problem i området.	• Mer utrymme för förebyggande aktiviteter. • Dialog och fotpatrullering. • Relationsbyggande med allmänhet och samverkansaktörer. • Utöka antalet brottsförebyggande partners. • Kommunikation för att öka informationsinflödet.	• Revidera problembilden. • Arbeta mot den dolda brottsligheten och de dolda strukturerna. • Bred myndighetssamverkan. • Gå mot ekonomiska strukturer.

Bild 7. Sammanställning av fasmodellen baserat på informationsfilm, Brottsförebyggande rådet (2020).⁴⁴

Modellen ska inte ses som att det enbart är aktuellt att genomföra åtgärder för en fas åt gången, utan ett parallellt arbete med problem och åtgärder sker samtidigt utifrån alla faser. Åtgärder identifieras och genomförs baserat på det specifika områdets situation och problembild. Det betyder till exempel att även om ett område i huvudsak kan beskrivas befinna sig i fas 3, så ska inte polisen upphöra med aktiviteter som syftar till att adressera problem som de boende upplever som viktiga, eller upphöra att ha som mål att förtjäna och behålla förtroendet bland de boende i området, vilket är åtgärder som hör till fas 1 och 2. Det trygghets- och förtroendeskapande arbetet behöver fortsätta även om den lokala problembilden förändras.

I arbetet med årets lägesbild är inte fasmodellen lika vanligt förekommande i beskrivningar i de inlämnade underlagen. Bedömningen är att situationen generellt har förbättrats i de områden som bedömts som utsatta i någon grad och i landet som helhet. Förändringen kan bäst beskrivas som att situationer som liknar områden i fas 1 är ovanliga. Det kan förekomma i vissa områden under vissa förutsättningar, men generellt har situationen förbättrats så att polisiär närvaro uppfattas som naturlig. Motstånd, konflikter och allmänt försvårande av

⁴⁴ Fasmodellen, 2025-10-03, Daniel Vesterhav, Brottsförebyggande rådet, filmklipp om Fasmodellen. (<https://bra.se/amnen/socialt-utsatta-omraden#:~:text=Fasmodellen:%20Att%20v%C3%A4lja%20C3%A5tg%C3%A4rder%20utifr%C3%A5n, enligt%20den%20s%C3%A5%20kallade%20Fasmodellen.>)

ingripande är idag ovanligt. Det som finns kvar som ett generellt inslag är någon typ av ”bevakningsfunktion” som varnar när polis är i området. Det kan exempelvis vara yngre som rapporterar via telefon till kriminella aktörer eller att kriminella varnar varandra. Det gör att polisnärvaro oftast blir snabbt känd. Den typen av vaksamhet kring området indikerar att det finns en struktur och sammanhållning kring den kriminella verksamheten.

Likt beskrivningarna i lägesbilderna 2021 och 2023 krävs olika typer av åtgärder på flera nivåer inom polisen, och problematiken berör även andra aktörer i samhället. Samverkan är därför fortsatt en nödvändig del av de åtgärder som vidtas och i majoriteten av områdena ett naturligt och återkommande inslag. Det innebär att fler områden numera kan karaktäriseras som områden i fas 2 eller till och med 3. Det pågår samverkansarbete mellan kommun, polis och fastighetsbolag för att öka tryggheten. Arbetet tyder på att polisens arbete i samverkan med övriga aktörer skapar förutsättningar för framgång.

De trygghetsmätningar som genomförs årligen gör det vidare möjligt att prioritera insatser, resurs och lokal närvaro mot det som medborgarna upplever som problem i området. Andra samverkansmetoder som används är SSPF⁴⁵ och sociala insatsgrupper. Samtliga polisregioner arbetar med att utveckla strukturen i enlighet med regeringsbeslut rörande Barn och unga i organiserad brottslighet (Ju2025/00846). Även om det sedan tidigare funnits god samverkan med fokus på att motverka att barn och unga hamnar i kriminalitet, ser Polismyndigheten att arbetet stärks med hjälp av regeringsuppdraget och bidrar till ett ökat fokus och effektivare samverkan mellan polis, socialtjänst och HVB-hem.

En viktig åtgärd är införandet av ett nationellt, flera regionala och lokala driftcenter, som tillsammans utgör ett proaktivt, brottsbekämpande system som är i drift dygnet alla timmar året runt. Inom ramen för arbetet med driftcentren har nya rutiner tagits fram och då arbetet bedrivs i nära samverkan med andra aktörer har förmågan att prioritera, samordna och uppnå effekt inom ramen för olika problemområden ökat.

I den tredje fasen enligt Fasmodellen ska fokus riktas mot de underliggande mindre synliga kriminella strukturerna och exempelvis den kriminella ekonomin. De flesta områden beskriver en mer eller mindre omfattande narkotikahandling, även om försäljningen som tidigare skett öppet i offentliga miljöer förefaller ha minskat och nu istället är mer dynamisk där köpare möter upp säljare på ett mer diskret sätt, eller att överlämning av narkotika och betalning sker på dolda platser. Narkotikahandlingen är en verksamhet som både föder behov av personer för införsel, logistik/handling och försäljning, men också handling av pengar och betalmedel. Detta sätter fokus på strukturerna och omfattningen av insocialisering/rekrytering av nya personer, men även de kriminellas behov av att hantera pengar. Omfattningen av den ekonomiska omsättningen innebär att vid storskalig narkotikahandling ökar behovet av mer strukturerade ekonomiska processer, som kan börja innefatta legala strukturer såsom företagsstrukturer och penningtvätt via så kallade ”gröna personer”⁴⁶.

Även om situationen förbättrats i många områden vad det gäller den offentliga miljön och de boendes situation, kvarstår delar med att skapa stabilitet i att arbeta med de mer dolda strukturerna. Det kan innebära att en förbättrad situation ändå innebär att området kvarstår som ett område som bedöms som utsatt. I dessa fall ska det inte ses som ett underbetyg för

⁴⁵ SSPF är ett samarbete mellan skola, socialtjänst, polis och fritidsverksamheter.

⁴⁶ Personer som inte tidigare kopplats till kriminalitet.

det arbete som bedrivits, utan snarare som en indikation på att arbetet är på rätt väg, men att insatser riktade mot den problematik som återfinns i fas 3 i fasmodellen, behöver formaliseras och stabiliseras. Om dessa strukturer fortsätter att vara stabila och opåverkade, bedöms risken öka för att problemen som nu är mer hanterbara, börjar gro igen och återkomma.

Polismyndighetens intention med det arbete som bedrivits mot kriminell påverkan på lokalsamhällen i över tio år, och som beskrivits i de nationella lägesbilderna, är att skapa förutsättningar för stabila och varaktiga förändringar genom långsiktigt arbete.

Bilagor.

Bilaga 1. Verktygen i inhämtningen

Steg 1. Stadiemodellen

Stadiemodellen är en modell med fyra utvecklingsstadier och är till för att beskriva utvecklingen av den kriminaliserande processen i en boendemiljö som kan påverka⁴⁷ lokalsamhället i olika grad. Stadiemodellen besvaras av lokalpolisområdena först på en mer övergripande geografisk nivå (kommun eller stadsdelsområde), därefter på eventuella mindre avgränsade bostadsområden där problem identifierats över en viss problemnivå.⁴⁸ Detta steg är obligatoriskt för samtliga lokalpolisområden.

De fyra utvecklingsstadierna enligt stadiemodellen;

- Stadie 1. I områden där brott sker vid enstaka tillfällen påverkas den upplevda tryggheten i anslutning för tiden och platsen för brottet. Under denna period är situationen i området tillfälligt försvagat.
- Stadie 2. I områden där brott sker mer systematiskt och de boendes trygghet påverkas i större utsträckning, med minskad tillit till samhällets institutioner som följd, är tillståndet instabilt.
- Stadie 3. Om brottsligheten är på en sådan nivå att den orsakar beteendeförändringar bland personer som bor i området genom att de till exempel undviker vissa platser eller flyttar från området, minskar den sociala kontrollen i området och risken för oönskade beteenden ökar. Detta tillstånd kategoriseras som fragmenterat.
- Stadie 4. Om tillstånden fövärras ytterligare beskrivs det som upplöst.

Inom ramen för stadiemodellen tillhandahålls en strategisk karta⁴⁹ för respektive lokalpolisområde som illustrerar livsvillkoren⁵⁰ i området för de boende. Denna karta synliggör områden med socioekonomiska utmaningar och utgör ett stöd i arbetet med att identifiera eventuella kriminella tillstånd i området. Kartan delar in lokalpolisområdet i ett rutnät där varje

⁴⁷ Med påverkan på boendemiljön avses effekten på den upplevda (o)tryggheten när brott sker hos de som bor i området. Om brottsnivån går upp så minskar tryggheten och tvärtom. Dessa tillstånd kan vara bestående i olika grad.

⁴⁸ Se vidare nästa sida för beskrivning av nivåerna.

⁴⁹ Den strategiska kartan och livsvillkoren är framtagna av Polismyndigheten tillsammans med Malmö och Lunds universitet. (Gerell, M., Hallin, P.O., Nilvall, K. och Westerdahl, S., 2020. *Att vända utvecklingen: från utsatta områden till trygghet och delaktighet*. Malmö universitet.)

⁵⁰ Med livsvillkor avses resurser, relationer och förhållanden som påverkar individer och grupper förutsättningar att utveckla sina förmågor och kapaciteter att leva ett fullgott liv. Indexet för livsvillkor baseras på åtta variabler från Statistiska centralbyrån (SCB) som beskriver ekonomiska förhållanden, boendeförhållanden och familjeförhållanden. Indexet är uppdelat i tre socioekonomiska grupper; ekonomisk marginalisering, segregation och familjeförhållanden. Under respektive grupp finns totalt åtta statistiska variabler: inkomst, utbildning, förvärvsfrekvens, andel utländsk bakgrund, trångboddhet, ensamstående med barn, antal unga 0-15 år, antal unga 16-19 år. Indexet visualiseras på den strategiska kartan genom att rutorna färgas från grönt till rött. Rutnätet täcker de områden i Sverige som är befolkade av tillräckligt stort antal individer.

kvadrat omfattar 250 meter * 250 meter. Den strategiska kartan är viktig eftersom problematiken med kriminell påverkan på lokalsamhällen är starkt förknippad med demografi och socioekonomiska förhållanden.

Lokalpolisområdenas svar på frågorna i stadiemodellen avgör om de går vidare eller ej med fler steg i inhämtningen. Tidigare har lokalpolisområdena gått vidare och gjort alla stegen i inhämtningen i de fall de har hamnat i stadie 3 eller 4, vilket motsvaras av att endast ett av svaren har motsvarat stadie 3 eller 4.

Det är endast lokalpolisområden som svarat 3 eller 4 i både den kriminaliserande processen och påverkan på de boende som fullföljt alla fem stegen i inhämtningen.

Illustrationen nedan används för att illustrera utfallen.

Kriminaliserande process	4	4:1	4:2	4:3	4:4
	3	3:1	3:2	3:3	3:4
	2	2:1	2:2	2:3	2:4
	1	1:1	1:2	1:3	1:4
		1	2	3	4

Påverkan på de boende

Bild 8. Illustration av olika utfall i stadiemodellen.

De olika färgerna indikerar vilka steg i inhämtningen som är obligatoriska.

1. Rött utfall = lägesföljningen omfattar samtliga metodsteg (1-5). Detta är områden som ingår i bedömningen av utsatta områden.
2. Orange utfall = lägesföljningen omfattar metodsteg 1-4 (metodsteg 5 är frivilligt). Detta är områden som inte ingår i bedömningen av utsatta områden.
3. Grönt och vitt utfall = fortsatt lägesföljning är frivillig, men får göras för metodsteg 2 och 5⁵¹. Detta är områden som inte ingår i bedömningen av utsatta områden.

Dock är samtliga steg i inhämtningen och områdesdokument obligatoriska för de områden som bedömdes som utsatta i någon grad i lägesbilden 2023.

Steg 2. Metodstödet

Nästa steg innebär att Polismyndighetens metodstöd mot organiserad brottslighet ska besvaras.⁵² Metodstödet utgörs av totalt 80 frågor som belyser hur de kriminellas påverkan tar sig uttryck i det avgränsade området samt vilka effekter det får. En svarsskala på ett till fem

⁵¹ Cylindermodellen, modul 4, får endast genomföras om området hamnar i orange eller röda rutor. Detta på grund av hanteringen av personuppgifter och ändamålet med uppgiftssamlingen.

⁵² Litbo, S., Puur, M., & Gerell, M. (2019). Delrapport 2. Ett nytt förslag till lokal lägesbildsverktyg. Malmö universitet; Beslutsprotokoll A194.284/2015.

används för att besvara frågorna, där ett motsvarar inget problem och fem motsvarar mycket stort problem.⁵³

Frågorna berör tre delområden:

1. Boendemiljö och säkerhet. Problem i boendemiljön och i det offentliga rummet.
2. Samhällssystem och samhällsfunktioner. Problem som rör de kriminella aktörerna och vilka typer av kriminella samverkansformer som finns i området. Det inkluderar också vilka typer av brottslig verksamhet aktörerna är involverade i samt i vilken form det finns indikationer på samverkan med, eller påverkan på, legitim verksamhet.
3. Social utveckling – effekter. Påverkan på polisens och andra aktörers verksamhet och uppdrag samt förekomst av våldskonflikter.

Steg 3. Cylindermodellen

Lokalpolisområdena som har besvarat metodstödet ska sedan beskriva vilka personer som bidrar till den kriminella påverkan i det avgränsade området, genom att använda cylindermodellen. Detta steg gör lokalpolisområdet tillsammans med underrättelseverksamheten.

De personer som ryms inom någon av cylindermodellens respektive kategori (A-D) ska omfattas av beskrivningen (Se avsnitt 3.4 på s.17 för beskrivning av de olika kategorierna).

Steg 4 – Cylinderplatser

Efter att cylinderpersoner har identifierats ska lokalpolisområdet markera på karta var dessa vistas och är synliga och således påverkar de boende. Dessa platser är ofta platser där det sker öppen narkotikaförsäljning. Platserna kan ha en stor påverkan på normer, de boendes upplevelse av trygghet och kan utgöra en mötesplats för insocialisering/rekrytering av yngre individer till den kriminella miljön.

Steg 5 – Sammanställning av områdesdokument

Slutligen ska lokalpolisområdet sammanfatta kunskaperna om området i ett områdesdokument. I dokumentet ges en fördjupad beskrivning av problemen i området. Det är dessa dokument som utgör lokalpolisområdenas underlag till den nationella lägesbilden.

⁵³ 1=inget problem, 2= litet problem, 3=problem, 4=stort problem, 5= mycket stort problem.

Bilaga 2. Områden som fram till 2025 varit riskområden samt tidsperiod.

Region	LPO	Område	Tidsperiod som riskområde
Stockholm	Botkyrka	Alby/Fittja	2015
	Sollentuna	Tureberg	2015, 2017, 2019, 2021, 2023
	Södertälje	Hovsjö	2019
	Södertälje	Fornhöjden	2019, 2021, 2023
	Solna	Rissne/Hallonbergen	2019, 2021, 2023
	Sollentuna	Sigtuna/Valsta	2021, 2023
Syd	Landskrona	Karlslund	2021
	Växjö	Araby	2021, 2023
	Hyllie	Holma/Kroksbäck/Bellevuegården	2017, 2019, 2021, 2023
	Helsingborg	Söder	2017, 2019, 2021, 2023
	Helsingborg	Dalhem/Drottninghög/Fredriksdal	2015, 2017, 2019, 2021, 2023
	Malmö City	Södra Sofielund	2023
Mitt	Uppsala/Knivsta	Gottsunda	2023
Väst	Storgöteborg Nordost	Gårdsten	2021
	Borås	Hässleholmen/Hulta	2015
	Storgöteborg Syd	Tynnered/Grevegården/Opaltorget	2021, 2023
	Storgöteborg Hisingen	Biskopsgården	2023
	Östra Fyrbodal	Kronogården/Lextorp/Sylte	2021, 2023